

***Sprawozdanie Zarządu
z działalności
Banku Polskiej Spółdzielczości Spółka Akcyjna
za 2016 rok***

Warszawa, 31 marca 2017 r.

SPIS TREŚCI

I.	CHARAKTERYSTYKA DZIAŁALNOŚCI BANKU BPS S.A.	3
II.	PODSUMOWANIE ROKU 2016	3
III.	UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE	4
IV.	WSPÓŁPRACA Z BANKAMI SPÓŁDZIELCZYMI	5
	4.1. System Ochrony Instytucjonalnej	6
	4.2. Fundusze pomocowe i pożyczki podporządkowane	8
	4.3. Kredyty konsorcjalne z udziałem banków spółdzielczych	9
	4.4. Realizacja rozliczeń	9
	4.5. Karty bankowe i bankomaty	11
	4.6. Inne usługi świadczone dla banków spółdzielczych	12
V.	WSPÓŁPRACA Z INSTYTUCJAMI FINANSOWYMI	13
VI.	WSPÓŁPRACA Z PODMIOTAMI ZALEŻNYMI BANKU	14
VII.	RYNEK PIENIĘŻNY I KAPITAŁOWY	15
VIII.	DZIAŁALNOŚĆ HANDLOWA BANKU	18
IX.	ZARZĄDZANIE RYZYKIEM W BANKU	22
	9.1. Ryzyko kredytowe	22
	9.2. Ryzyko finansowe	24
	9.3. Ryzyko operacyjne	25
X.	DZIAŁALNOŚĆ RESTRUKTURYZACYJNO-WINDYKACYJNA	26
XI.	NAKŁADY INWESTYCYJNE	28
	11.1. Zarządzanie majątkiem Banku	28
	11.2. Bezpieczeństwo informacji i systemów teleinformatycznych	28
	11.3. Rozwój technologii informatycznej	29
	11.4. Rozwój bankowości internetowej i mobilnej	29
XII.	SYTUACJA FINANSOWA BANKU	31
	12.1. Aktywa Banku	31
	12.2. Pasywa Banku	32
	12.3. Rachunek zysków i strat	33
	12.4. Fundusze własne i łączny współczynnik kapitałowy	39
XIII.	ORGANIZACJA I ZARZĄDZANIE	40
	13.1. Akcjonariat	40
	13.2. Władze Banku	42
	13.3. Zasady Ładu Korporacyjnego	43
	13.4. Statut Banku BPS S.A.	44
	13.5. Umowy zawarte między Bankiem a osobami zarządzającymi	46
	13.6. Zmiany organizacyjne	47
	13.7. Zarządzanie zasobami ludzkimi	47
	13.8. Działalność w zakresie kontroli i nadzoru	49
	13.9. Systemy kontroli i zarządzania ryzykiem w procesie sporządzania sprawozdań finansowych	51
	13.10. Pozostałe informacje	52
XIV.	DZIAŁALNOŚĆ MARKETINGOWA I PUBLIC RELATIONS	54
XV.	PERSPEKTYWY ROZWOJU I PLANY NA PRZYSZŁOŚĆ	56

I. CHARAKTERYSTYKA DZIAŁALNOŚCI BANKU BPS S.A.

Bank BPS S.A. z siedzibą Centrali w Warszawie, działa na polskim rynku od 1992 roku - początkowo jako Gospodarczy Bank Południowo-Zachodni S.A. z siedzibą we Wrocławiu. Pod obecną nazwą funkcjonuje od 27 marca 2002 r., tj. od momentu przyłączenia sześciu innych banków regionalnych (Banku Unii Gospodarczej S.A., Lubelskiego Banku Regionalnego S.A., Małopolskiego Banku Regionalnego S.A., Rzeszowskiego Banku Regionalnego S.A., Warmińsko-Mazurskiego Banku Regionalnego S.A. oraz później Dolnośląskiego Banku Regionalnego S.A.).

Bank BPS S.A. zrzeszając 355 banków spółdzielczych tworzy Zrzeszenie, obejmujące ok. 64 % wszystkich banków spółdzielczych działających w Polsce. Cechą wyróżniającą Bank na tle rynku jest specyficzny charakter prowadzonej działalności bankowej, która opiera się na dwóch filarach: działalności zrzeszeniowej i wspierającej ją bankowości komercyjnej.

Pełniąc funkcję zrzeszeniową, Bank świadczy szeroki zakres usług dla banków spółdzielczych i równocześnie jest ich partnerem biznesowym. Wspiera banki w realizacji zadań statutowych, doskonaleniu działalności bankowej i rozwoju potencjału biznesowego oraz broni ich interesów ekonomicznych i prawnych. Zapewnia ponadto stabilność i płynność płatniczą banków, podnosi ich wiarygodność finansową, efektywnie wykorzystuje nadwyżki środków finansowych oraz wspiera i uzupełnia ofertę handlową Zrzeszenia.

Natomiast w ramach funkcji komercyjnej Bank, poprzez sieć liczącą 40 placówek sprzedażowych oferuje konkurencyjne produkty finansowe dla klientów korporacyjnych, małych i średnich przedsiębiorstw oraz klientów indywidualnych. Specjalizuje się w obsłudze samorządów, rolnictwa, jak również przemysłu rolno-spożywczego. Jest jednym z nielicznych banków komercyjnych, który oparty jest wyłącznie na polskim kapitale, a jego większościowym właścicielem i strategicznym partnerem biznesowym są banki spółdzielcze.

Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. pełni istotną rolę w sektorze bankowości spółdzielczej, która jest najstarszą gałęzią spółdzielczości w Polsce funkcjonującą od 150 lat. Zarówno Bank BPS S.A. jak i zrzeszone z nim banki spółdzielcze opierają się wyłącznie na rodzimym kapitale oraz kultywują polski charakter. Bankowość spółdzielczą wyróżnia jej relacyjny charakter, który kładzie nacisk na budowanie długotrwałych i bliskich relacji z klientami. Bank BPS S.A. oraz banki spółdzielcze to instytucje prospołeczne, silnie zaangażowane w działalność charytatywną na rzecz lokalnych środowisk.

II. PODSUMOWANIE ROKU 2016

Miniony, 2016 rok był dla Banku BPS S.A. okresem wyjątkowych prac, mających na celu ustabilizowanie i poprawę jego kondycji finansowej. Był to drugi rok realizacji programu postępowania naprawczego opracowanego na lata 2014-2019. Z sukcesem zrealizowana została większość celów założonych w powyższym dokumencie na 2016 r. Konsekwencja i dyscyplina w podejmowanych przez Bank działaniach, przyniosły wymierne efekty w postaci poprawy wyniku finansowego oraz podstawowych wskaźników efektywnościowych i wydajnościowych. Zysk brutto Banku BPS S.A. za 2016 r. wyniósł 49,0 mln zł, natomiast zysk netto ukształtował się na poziomie 38,2 mln zł. Wyniki te były korzystniejsze niż przed rokiem odpowiednio o 45,2 mln zł i o 36,3 mln zł. Efektywność mierzona wskaźnikiem ROA i ROE netto w ciągu roku zwiększyła się o 0,18 pp. i o 5,19 pp., natomiast wskaźnik C/I poprawił się o 13,2 pp.

Wydarzeniem, które w sposób istotny wpłynęło na poprawę sytuacji finansowej Banku było przejęcie Visa Europe przez Visa Inc, w rezultacie którego, Bank jako jeden z beneficjentów transakcji otrzymał ekwiwalent finansowy wynikający z posiadanego udziału w Visa Europe.

Z powodzeniem zrealizowano cele wyznaczone na 2016 r. w zakresie dokapitalizowania Banku. W ubiegłym roku dzięki zaangażowaniu właścicieli, tj. zrzeszonych banków spółdzielczych, nastąpiło wzmocnienie kapitałowe w postaci objętych przez nich emisji akcji własnych oraz obligacji podporządkowanych. Przeprowadzono 7 emisji akcji własnych o łącznej wartości 157,9 mln zł (ostatnie dwie serie o wartości 44,7 mln zł zaliczone zostały do kapitału Tier I w styczniu 2017 r.), jak również 1 emisję obligacji podporządkowanych w wysokości 83,9 mln zł. Łączna kwota dokapitalizowania w 2016 r. wyniosła 241,8 mln zł. Wzmocnienie bazy kapitałowej wpłynęło na poprawę łącznego wskaźnika kapitałowego TCR z poziomu 9,5 % na koniec 2015 roku do 10,7 % na 31.12.2016 r.

W ubiegłym roku prowadzono również intensywne prace w zakresie poprawy zarządzania ryzykiem kredytowym. Skutecznie prowadzone działania w tym obszarze, polegające m.in. na zmianie struktury portfela kredytowego, szczególnym nadzorze i wzmożonym monitoringu ekspozycji kredytowych oraz zwiększeniu efektywności działań restrukturyzacyjno-windykacyjnych, pozwoliły na poprawę wskaźnika jakości portfela kredytowego w ciągu roku o 5,5 pp. oraz na redukcję portfela kredytów ze stwierdzoną przesłanką utraty wartości na poziomie wyższym niż założono w programie naprawczym.

Zgodnie z założeniami programu naprawczego prowadzono również działania dotyczące budowy oferty produktowej opartej na nowoczesnych i atrakcyjnych cenowo usługach, dedykowanych do wybranych segmentów klientów. O wysokiej jakości i konkurencyjności proponowanych przez Bank rozwiązań świadczą otrzymane w 2016 r. liczne nagrody i wyróżnienia. Niektóre produkty nieprzerwanie znajdują się w czołówkach rankingów w zestawieniach portali Comperia, Bankier czy Rzeczpospolita.

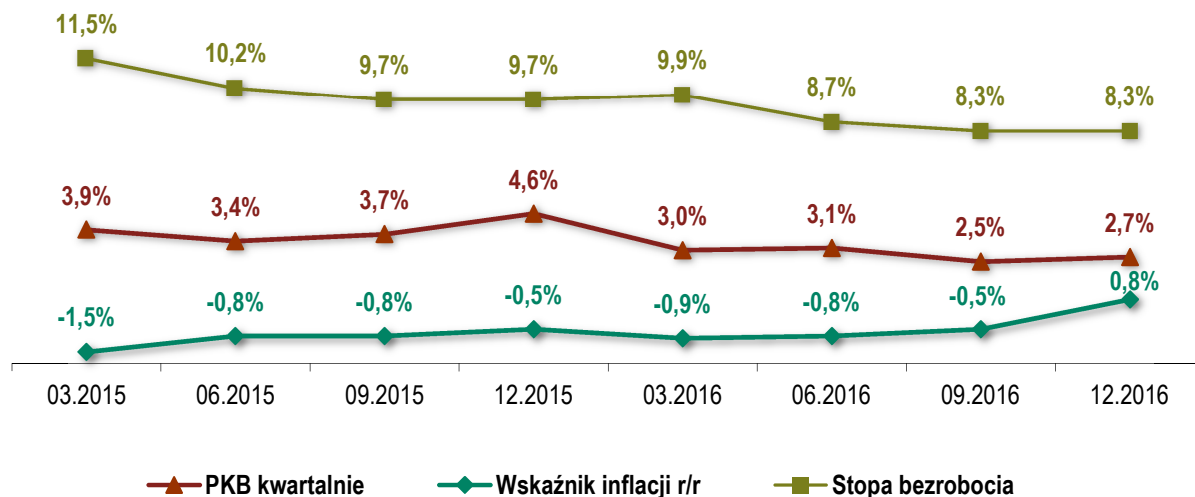
Rok 2016 był niewątpliwie istotny z punktu widzenia funkcjonowania Banku w Systemie Ochrony Zrzeszenia BPS. Utworzenie tego systemu, wiązało się ze zmianą modelu działania Banku, polegającą między innymi na przeniesieniu do podmiotu zewnętrznego zarządzającego systemem, części odpowiedzialności związanej ze wsparciem jego uczestników, w tym przede wszystkim w zakresie płynności i wypłacalności. Tym samym rozpoczął się nowy etap budowania solidarnościowego systemu gwarancji i wsparcia banków spółdzielczych Zrzeszenia BPS.

III. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

Rok 2016 to okres osłabienia koniunktury gospodarczej w Polsce. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, wzrost Produktu Krajowego Brutto w Polsce w 2016 r. wyniósł 2,8 %, wobec 3,9 % w roku 2015. Niższe tempo wzrostu gospodarczego było konsekwencją spadku inwestycji, związanego zarówno z ograniczonym wykorzystaniem środków unijnych, jak i z utrzymującą się niepewnością co do otoczenia regulacyjnego przedsiębiorstw. Negatywny wpływ spadku inwestycji na tempo wzrostu PKB tylko częściowo został zrekomensowany przez wzrost konsumpcji gospodarstw domowych, którą wspomagała stała poprawa sytuacji na rynku pracy. Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec 2016 r. wyniosła 8,3 %, wobec 9,7 % w grudniu 2015 r. Spadkowi bezrobocia rejestrowanego sprzyjał m.in. sukcesywny wzrost zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw. Elementem poprawy sytuacji na rynku pracy był także wzrost przeciętnych

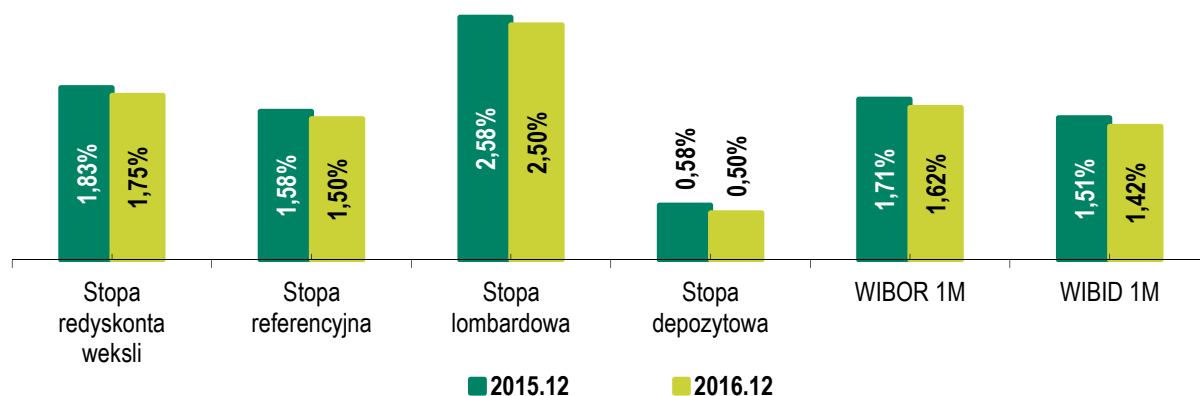
nominalnych wynagrodzeń w sektorze przedsiębiorstw. W warunkach równoczesnego spadku cen konsumpcyjnych (średni poziom wskaźnika inflacji konsumentów w 2016 r. wyniósł minus 0,6 %) znacząco poprawiła się siła nabywcza płac.

Wykres 1. Wybrane wskaźniki koniunktury gospodarczej

Średni poziom stóp NBP w 2016 r. w porównaniu z odnotowanym w 2015 r. był niższy o 0,08 pp. Nie wynikało to jednak ze zmian stóp w 2016 r., lecz było konsekwencją obniżki stóp procentowych dokonanej przez Radę Polityki Pieniężnej w roku poprzedzającym (w marcu 2015 r. władze monetarne zredukowały stopy NBP o 0,50 pp.). W efekcie, również średnie rynkowe jednomiesięczne stawki WIBOR i WIBID w 2016 r. ukształtowały się na poziomie niższym niż przed rokiem (o 0,09 pp.).

Wykres 2. Stopy procentowe (średnioroczne)

IV. WSPÓŁPRACA Z BANKAMI SPÓŁDZIELCZYMI

Bank BPS S.A. zrzesza 355 banków spółdzielczych oraz współpracuje z Krakowskim Bankiem Spółdzielczym i Bankiem Spółdzielczym w Brodnicy. Realizując funkcje zrzeszeniowe, świadczy szeroki zakres usług dla banków spółdzielczych i równocześnie jest ich partnerem biznesowym i reprezentantem. Działa na rzecz ich rozwoju zapewniając obsługę finansową, realizuje rozliczenia, zagospodarowuje nadwyżki środków pieniężnych, a także współuczestniczy w zaspokajaniu potrzeb kredytowych klientów banków spółdzielczych w ramach

konsorcjów. Banki spółdzielcze mają dostęp do najnowszych produktów i rozwiązań finansowych, dzięki czemu mogą oferować nowoczesne usługi po konkurencyjnych cenach, dostosowanych do potrzeb różnych grup klientów oraz poszczególnych regionów kraju.

Zadania realizowane w obszarze współpracy z bankami spółdzielczymi obejmują m.in.:

- 1) zapewnienie bezpieczeństwa płynnościowego Zrzeszenia, przede wszystkim poprzez oferowanie instrumentów finansowych dedykowanych bankom spółdzielczym;
- 2) wspieranie banków spółdzielczych w ograniczaniu ryzyka prowadzonej działalności, interpretowanie nowych przepisów i pomoc w ich wdrażaniu;
- 3) wspomaganie banków spółdzielczych w zarządzaniu ryzykiem finansowym;
- 4) zapewnienie bankom spółdzielczym możliwości elastycznego i bezpiecznego lokowania środków pochodzących z nadwyżek płynnościowych banków;
- 5) pośrednictwo w obrocie dewizowym i bezgotówkowym;
- 6) usługi w zakresie obsługi kart płatniczych oraz systematyczne wspieranie BS-ów w rozbudowie sieci bankomatów;
- 7) prowadzenie rozliczeń dopłat do odsetek od kredytów preferencyjnych, aktywne działania w ich pozyskiwaniu oraz reprezentowanie Zrzeszenia w kontaktach z donatorami;
- 8) obsługę funduszy pomocowych służących przede wszystkim wzmocnieniu bezpieczeństwa kapitałowego banków spółdzielczych.

Aktualnie rola Banku BPS S.A. jest szczególna z racji uczestnictwa w Systemie Ochrony Zrzeszenia BPS oraz pełnienia funkcji Banku Zrzeszającego wobec banków, które nie przystąpiły do tego Systemu.

4.1. System Ochrony Instytucjonalnej

W dniu 31 grudnia 2015 r. w Zrzeszeniu BPS utworzony został System Ochrony Instytucjonalnej, spełniający kryteria określone w art. 113 ust. 7 Rozporządzenia CRR na podstawie Umowy Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS zawartej przez 241 zrzeszonych banków spółdzielczych oraz Bank BPS S.A.

W 2016 roku do Systemu Ochrony dołączyło 37 banków spółdzielczych i na koniec grudnia 2016 r. ich liczba wyniosła 278. Od początku 2017 r. do Systemu przystąpiło kolejnych siedem BS-ów, jeden w styczniu i sześć w lutym br. Na koniec lutego 2017 r. System Ochrony Zrzeszenia BPS tworzył Bank BPS S.A. oraz 286 banków spółdzielczych.

Rolę jednostki zarządzającej Systemem pełni powołana Spółdzielnia Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS, której członkami są wszyscy uczestnicy. Została ona wyposażona w odpowiednie uprawnienia ustawowe oraz umowne. Dysponuje środkami finansowymi, zgromadzonymi w ramach depozytu obowiązkowego i funduszu zabezpieczającego, przeznaczonymi na interwencję zapobiegającą utracie płynności i wypłacalności przez podmioty należące do Systemu.

Zgodnie z zatwierdzonym przez KNF tekstem Umowy Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS oraz zmianami do umowy Zrzeszenia, w ramach mechanizmów pomocowych utworzony został depozyt obowiązkowy, którego wartość stanowi 9 % średniego stanu depozytów w czerwcu i grudniu każdego roku, od którego naliczana jest rezerwa obowiązkowa. Depozyt obowiązkowy ma na celu zgromadzenie środków zapewniających stworzenie skutecznego mechanizmu zapewnienia płynności uczestnikom Systemu Ochrony, dlatego też zdecydowano, że musi on mieć pokrycie w instrumentach o wysokiej płynności, tj. dłużnych papierach wartościowych emitowanych przez Skarb Państwa lub Narodowy Bank Polski oraz w aktywach przyjmowanych przez NBP jako

zabezpieczenie kredytu lombardowego. Bankom, które przystąpiły do Systemu Ochrony, konstrukcja ta gwarantuje, że w przypadku wystąpienia zagrożenia utraty bieżącej płynności, możliwe będzie na mocy decyzji Zarządu Spółdzielni Systemu Ochrony niezwłoczne, tj. w ciągu 24 godzin, wypłacenie uczestnikowi Systemu Ochrony kwoty stanowiącej równowartość depozytu obowiązkowego złożonego przez tego uczestnika.

Ważnym mechanizmem pomocowym w Systemie Ochrony jest Fundusz Zabezpieczający, tworzony z wpłat środków objętych zwolnieniem z opłat na rzecz BFG oraz wkładów pieniężnych. Wysokość składek, płatnych kwartalnie, ustalana jest na podstawie kwot wyliczonych przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny, skorygowanych wskaźnikiem wynikającym z oceny punktowej ustalonej zgodnie z Umową Systemu. Dodatkowo, dla uzupełnienia przez uczestników Systemu Ochrony stanu środków Funduszu Zabezpieczającego do poziomu 1 % środków gwarantowanych klientom, wnoszone są wkłady pieniężne przez uczestników proporcjonalnie do ich ekspozycji na ryzyko.

W minionym roku Komisja Nadzoru Finansowego wydała decyzje wyrażające zgodę na:

- 1) niestosowanie przez uczestników Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS wymogów określonych w art. 113 ust. 1 Rozporządzenia, tj. przypisywania wag ryzyka w odniesieniu do ekspozycji wobec innych uczestników tego Systemu Ochrony, z wyjątkiem ekspozycji stanowiących podstawę pozycji kapitału podstawowego Tier I, pozycji dodatkowych w Tier I oraz pozycji w Tier II, zgodnie z art. 113 ust. 7 Rozporządzenia, skutkujących uwolnieniem kapitałów pozwalających na rozwój z jednoczesnym zachowaniem określonych standardów bezpieczeństwa obowiązujących w Systemie Ochrony;
- 2) niepominiejszanie funduszy własnych banków spółdzielczych – uczestników Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS o zaangażowanie w kapitały Banku BPS S.A., zgodnie z art. 49 ust. 3 pkt a), ppkt (i) Rozporządzenia;
- 3) odstąpienie od stosowania na zasadzie indywidualnej przez Bank oraz banki, które podpisały umowę Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS, przepisów określonych w art. 412 oraz art. 414 Rozporządzenia CRR (w części odnoszącej się do art. 412), jak również wskazała Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. jako zobowiązany do spełniania wymogów określonych w powyższych artykułach i wymogów sprawozdawczych określonych w części szóstej Tytułu II Rozporządzenia CRR na podstawie skonsolidowanej sytuacji uczestników Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS.

W celu wzmocnienia nadzoru nad sytuacją ekonomiczno-finansową zrzeszonych banków spółdzielczych, sprawowanego w ramach posiadanych kompetencji, zawarto Porozumienie ze Spółdzielnią zarządzającą Systemem Ochrony w zakresie stosowania jednolitych kryteriów oceny. Wspólna metodologia pozwoli na wykorzystanie możliwości porównywania osiąganych wyników, nie tylko w Systemie Ochrony, ale w całym Zrzeszeniu oraz uwzględnienie poziomu ryzyka akceptowalnego w Systemie.

Wprowadzona została nowa metodyka oceny kondycji finansowej banków, identyfikacji obszarów wymagających szczególnej obserwacji, a także ostrzegania o potencjalnych zagrożeniach. Zdefiniowane obszary, kryteria ocen oraz zasady ich nadawania zapewniają dużą transparentność procesu oceny. Nowe zasady zastępują dotychczasowe oceny zrzeszonych banków sporządzane w systemie CAEL. Nadal ocenie finansowej podlegają cztery podstawowe obszary dotyczące: adekwatności kapitałowej, jakości aktywów, efektywności działania oraz płynności finansowej, co zapewnia możliwość porównywania danych finansowych banków o zbliżonej charakterystyce.

Zmianie uległa metodyka ustalania limitów zaangażowania finansowego Banku BPS S.A. w zrzeszonych bankach spółdzielczych. Podstawowym kryterium przyjętym dla potrzeb opracowania nowych zasad jest

członkostwo danego banku spółdzielczego w Systemie Ochrony Zrzeszenia BPS oraz obowiązek przekazania przez niego do Banku Zrzeszającego środków na rachunek depozytu obowiązkowego. Z przyjętej metodologii wynika, iż dla członków Systemu Ochrony limit zaangażowania finansowego stanowi wyższa z kwot: depozyt obowiązkowy lub procent funduszy własnych ustalony w oparciu o ocenę punktową. Natomiast dla BS-ów niebędących uczestnikami Systemu, które złożyły w Banku Zrzeszającym depozyt obowiązkowy, limit zaangażowania finansowego równa się kwocie tego depozytu.

4.2. Fundusze pomocowe i pożyczki podporządkowane

W celu wsparcia utrzymania bezpieczeństwa działalności prowadzonej przez banki spółdzielcze, w strukturze Zrzeszenia funkcjonowały trzy fundusze pomocowe, tj. Fundusz Pomocowy, Fundusz Pomocy Bankom Spółdzielczym oraz Fundusz FAPA. Środki z nich pochodzące wspomagały działalność banków spółdzielczych w zakresie zachowania (podtrzymania) bieżącej płynności, wdrożenia nowych technologii informatycznych, wsparcia finansowego przeprowadzanych procesów łączeniowych i programów postępowania naprawczego, a także zwiększenia funduszy własnych banków spółdzielczych.

Jednakże, wraz z utworzeniem Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS, nastąpiły zmiany w obszarze funkcjonowania funduszy.

Tabela 1. Fundusze pomocowe oraz pożyczki udzielone bankom spółdzielczym (w tys. zł)

Wyszczególnienie	31.12.2015	31.12.2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Fundusze pomocowe, z tego:	507 396	436 075	-71 321	85,9%
Fundusz Pomocowy	498 529	434 263	-64 266	87,1%
Fundusz Pomocy BS	3 580	0	-3 580	0,0%
Fundusz FAPA	5 287	1 812	-3 475	34,3%
Wykorzystanie śr. z funduszy pomocowych, z tego:	421 075	340 870	-80 205	81,0%
z Funduszu Pomocowego:	412 208	339 058	-73 150	82,3%
- pożyczki podporządkowane	368 108	336 058	-32 050	91,3%
- pozostałe (w tym głównie płynnościowe)	44 100	3 000	-41 100	6,8%
z Funduszu Pomocy BS	3 580	0	-3 580	0,0%
z Funduszu FAPA	5 287	1 812	-3 475	34,3%
Pożyczki podporządkowane udziel. ze środków własnych Banku:	3 000	2 200	-800	73,3%
- dla zrzeszonych banków spółdzielczych	800	0	-800	0,0%
- dla niezrzeszonych banków spółdzielczych	2 200	2 200	0	100,0%

Bank, realizując zalecenia Komisji Nadzoru Finansowego, rozpoczął proces wygaszania Funduszu Pomocowego. Od 31 grudnia 2015 r. zaprzestano udzielania zrzeszonym bankom spółdzielczym nowej pomocy finansowej oraz zwiększania stanu środków na rachunku tego Funduszu. Decyzją Rady Zrzeszenia zmniejszona została wysokość odpisu na Fundusz Pomocowy w 2016 r. Wskaźnik partycypacji członków Zrzeszenia w tym Funduszu obniżono z 0,20 % do 0,15 % stanu depozytów, od których naliczana jest rezerwa obowiązkowa, co spowodowało jego realne obniżenie. Zgromadzone środki są sukcesywnie zwracane bankom spółdzielczym. Kwota funkcjonujących pożyczek z Funduszu Pomocowego według stanu na 31.12.2016 r. wyniosła 339,1 mln zł, z czego 336,1 mln zł dotyczyło 84 pożyczek podporządkowanych, natomiast kwota 3,0 mln zł obejmowała jedną

umowę o pożyczkę pomocową z przeznaczeniem na wsparcie procesu łączenia. Ostatnia pożyczka podporządkowana zostanie spłacona 23 czerwca 2023 r.

Ponadto, pozostałe dwa Fundusze funkcjonowały w ograniczonym zakresie:

- 1) Fundusz Pomocy BS – środki z tego Funduszu, zgodnie z Uchwałą NWZA Banku BPS S.A. z 23.03.2016 r., do końca 2016 r. były sukcesywnie przenoszone na kapitał zapasowy Banku BPS S.A. w terminach spłat rat udzielonych pożyczek. Ostatnia pożyczka została spłacona w dniu 29 grudnia 2016 r.;
- 2) Fundusz FAPA – z uwagi na wypowiedzenie z dniem 31.12.2014 r. przez Fundację Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA Umowy o administrowaniu środkami, od 1.01.2015 r. nie są udzielane nowe pożyczki z tego Funduszu. Spłata rat funkcjonujących pożyczek odbywa się zgodnie z zawartymi umowami. Środki z tytułu spłat są sukcesywnie przekazywane na rachunek Fundacji. Według stanu na 31.12.2016 r. funkcjonowało 14 pożyczek udzielonych ze środków Fundacji Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA, w łącznej wysokości 1,8 mln zł.

4.3. Kredyty konsorcjalne z udziałem banków spółdzielczych

Bank BPS S.A. współpracuje z bankami spółdzielczymi w zakresie udzielania kredytów w konsorcjach, wspierając tym samym ich aktywność kredytową oraz dywersyfikując ryzyko, co pozwala między innymi na finansowanie dodatkowych przedsięwzięć oraz na wykorzystanie nadpłynności banków spółdzielczych w celu zwiększenia ich rentowności. Wpływ na bezpieczny rozwój portfela kredytów konsorcjalnych Banku ma przede wszystkim znajomość rynku lokalnego przez banki spółdzielcze oraz ich doświadczenie w kredytowaniu wybranych klientów.

Na koniec ubiegłego roku bilansowy stan kredytów konsorcjalnych ukształtował się na poziomie 2,0 mld zł i w ciągu roku zmniejszył się o 141,9 mln zł. W ewidencji pozabilansowej odnotowano kwotę 75,4 mln zł, tj. wyższą niż przed rokiem o 0,7 mln zł.

Tabela 2. Należności kredytowe udzielone w konsorcjach z bankami spółdzielczymi (w tys. zł)

Wyszczególnienie	31.12.2015	31.12.2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Zaangażowanie bilansowe	2 143 009	2 001 117	-141 892	93,4%
Zaangażowanie pozabilansowe	74 692	75 403	711	101,0%
Razem	2 217 701	2 076 519	-141 182	93,6%

4.4. Realizacja rozliczeń

W ramach działalności zrzeszeniowej Bank prowadzi obsługę elektronicznych rozliczeń pieniężnych krajowych oraz zagranicznych.

Według stanu na 31 grudnia 2016 r. Centrum Rozliczeń Elektronicznych (CRE) Banku, w zakresie rozrachunków międzybankowych i międzyoddziałowych, obsługiwało rozliczenia 640 jednostek banków spółdzielczych i 40 jednostek rozliczeniowych Banku BPS S.A. oraz odpowiadało za poprawność i terminowość przeprowadzanych rozliczeń.

Tabela 3. Zlecenia realizowane w Zrzeszeniu BPS (w szt.)

Wyszczególnienie	Zlecenia wysłane		Zmiana 2016-2015	Zlecenia otrzymane		Zmiana 2016-2015
	2015	2016		2015	2016	
Ilość zleceń wysłanych i otrzymanych za pośrednictwem ELIXIR						
Zlecenia BS	123 277 023	117 681 924	-5 595 099	66 729 549	69 067 192	2 337 643
Zlecenia własne Banku BPS	5 337 782	6 389 290	1 051 508	3 117 367	3 022 083	-95 284
Razem	128 614 805	124 071 214	-4 543 591	69 846 916	72 089 275	2 242 359
Ilość zleceń rozliczonych w ExpressElixir						
Zlecenia BS	2 233	4 213	1 980	976	2 879	1 903
Zlecenia własne Banku BPS	11 163	15 087	3 924	8 711	10 808	2 097
Razem	13 396	19 300	5 904	9 687	13 687	4 000
Ilość zleceń rozliczonych w systemie Sorbnet						
Zlecenia CRE -Sorbnet	57 723	67 798	10 075	78 314	115 440	37 126

W 2016 r. za pośrednictwem systemu ELIXIR, wysłanych zostało 124,1 mln szt. komunikatów elektronicznych. Zlecenia banków spółdzielczych stanowiły 94,9 % wszystkich zleceń dedykowanych do systemu ELIXIR, pozostałe 5,1 % stanowiły zlecenia własne jednostek rozliczeniowych Banku.

W przypadku dokumentów odbieranych z systemu ELIXIR, w 2016 r. otrzymano 72,1 mln szt. komunikatów elektronicznych, w tym zlecenia własne Banku stanowiły 4,2 % wszystkich zleceń otrzymanych, natomiast 95,8 % zleceń dotyczyło banków spółdzielczych.

W 2016 r. realizowano również przelewy międzybankowe za pomocą kanału płatności natychmiastowych ExpressELIXIR. Według stanu na 31.12.2016 r. z powyższych usług korzystali klienci 6 banków spółdzielczych oraz 40 placówek sprzedażowych Banku. W ciągu minionego roku ilość zleceń wysłanych zwiększyła się o 44,1 %, natomiast otrzymanych o 41,3 %.

Ilość zleceń kierowanych do systemu Sorbnet w 2016 r. wyniosła 67,8 tys. szt. i w porównaniu do wielkości odnotowanej w 2015 r. wzrosła o 17,5 %, natomiast liczba zleceń otrzymanych ukształtowała się na poziomie 115,4 tys. szt., tj. wyższym niż w roku poprzednim o 47,4 %.

Rok 2016 był kolejnym okresem, w którym odnotowano wzrost ilości realizowanych transakcji w obrocie dewizowym w całym Zrzeszeniu BPS. Korzystne warunki cenowe oraz dostępność wielu rodzajów rozliczeń dewizowych, spowodowały wzrost zainteresowania klientów banków spółdzielczych współpracujących w zakresie transakcji międzynarodowych. Mogą oni w szybki i tani sposób dokonywać transferu środków dewizowych do kontrahentów na całym świecie. Od 1 maja 2016 r. zmieniono stawki prowizji za realizację przekazów w obrocie dewizowym dla banków spółdzielczych. Obniżono stawki za realizację przekazów SEPA, co przełożyło się na wzrost ilości przekazów tego typu.

W ubiegłym roku zrealizowano łącznie 815,7 tys. szt. przekazów (eksportowych i importowych), tj. o 12,3 % więcej niż w 2015 r.

Tabela 4. Transakcje w obrocie dewizowym (w szt.)

Wyszczególnienie	Przekazy eksportowe		Zmiana 2016-2015	Przekazy importowe		Zmiana 2016-2015
	2015	2016		2015	2016	
Banki spółdzielcze	514 413	576 674	62 261	124 548	145 167	20 619
Bank BPS S.A.	62 669	62 831	162	24 960	31 016	6 056
Razem	577 082	639 505	62 423	149 508	176 183	26 675

4.5. Karty bankowe i bankomaty

Oferta Banku w zakresie usług kartowych zawiera pełen wachlarz produktów. Należą do niej wydawnictwo i obsługa kart płatniczych, obsługa i rozliczanie bankomatów oraz instalacja, obsługa i rozliczanie terminali POS. Oferowane usługi należą do najnowocześniejszych na rynku. Oferta kart płatniczych obejmuje karty debetowe i kredytowe, zarówno dla klientów indywidualnych jak i firmowych, w tym karty w technologii bezstykowej Visa payWave, MasterCard PayPass, jak również Naklejka Zbliżeniowa. Terminale POS akceptują karty tradycyjne oraz bezstykowe, a także umożliwiają realizowanie transakcji cashback.

Liczba wydanych w Zrzeszeniu BPS aktywnych kart płatniczych na koniec 2016 r. wyniosła 881,5 tys. szt., z tego karty Banku BPS S.A. stanowiły 35,7 tys. szt., natomiast karty banków spółdzielczych 845,9 tys. szt.

Tabela 5. Ilość kart w Zrzeszeniu BPS (w szt.)

Wyszczególnienie	31.12.2015	31.12.2016	Zmiana 2016-2015
Banki spółdzielcze, w tym:	767 844	845 887	78 043
karty debetowe	761 473	838 860	77 387
karty kredytowe	6 371	7 027	656
Bank BPS S.A., w tym:	38 501	35 661	-2 840
karty debetowe	35 721	32 577	-3 144
karty kredytowe	2 780	3 084	304
Razem Zrzeszenie BPS, w tym:	806 345	881 548	75 203
karty debetowe	797 194	871 437	74 243
karty kredytowe	9 151	10 111	960

Według stanu na 31.12.2016 r. w Zrzeszeniu BPS funkcjonowały 2 302 bankomaty, natomiast przed rokiem było ich o 32 sztuki mniej. W 2015 r. bankomaty Banku BPS S.A. zostały przełączone do sieci Planet Cash.

Tabela 6. Ilość bankomatów w sieci Zrzeszenia BPS (w szt.)

Wyszczególnienie	31.12.2015	31.12.2016	Zmiana 2016-2015
Banki spółdzielcze	2 270	2 302	32
Bank BPS S.A.	0	0	0
Zrzeszenie BPS	2 270	2 302	32

Sieć bankomatów Zrzeszenia BPS pozostaje jedną z największych pod względem liczebności siecią bankomatów na rynku polskim.

Na koniec 2016 r. w Zrzeszeniu BPS funkcjonowało 24,5 tys. terminali POS służących do obsługi transakcji bezgotówkowych oraz 459 terminali POS w placówkach bankowych, umożliwiających realizację transakcji wypłaty gotówki (Cash Advance).

Tabela 7. Ilość terminali POS i Cash Advance (w szt.)

Wyszczególnienie	31.12.2015	31.12.2016	Zmiana 2016-2015
Terminale POS	18 664	24 458	5 794
Terminale Cash Advance	415	459	44

Wraz ze wzrostem liczby wydanych kart i terminali POS nastąpił przyrost realizowanych transakcji kartowych. Klienci posiadający karty Zrzeszenia BPS w 2016 r. zrealizowali 75,7 mln szt. transakcji na kwotę 16,8 mld zł.

Tabela 8. Ilość i wartość transakcji zrealizowanych kartami w Zrzeszeniu BPS

Wyszczególnienie	31.12.2015	31.12.2016	Zmiana 2016-2015
Liczba zrealizowanych transakcji (mln szt.)	62,2	75,7	13,5
Wartość transakcji (mld zł)	15,2	16,8	1,6

W 2016 r. w obszarze usług kartowych zrealizowano i wdrożono szereg projektów. Należały do nich:

- 1) uruchomienie, wspólnie z IT Cardem usługi DCC na terminalach POS oraz na bankomatach działających w sieci Grupy BPS. Klient realizujący transakcję kartą wydaną za granicą może zdecydować w jakiej walucie transakcja ma być rozliczona, w PLN czy w walucie karty. Banki spółdzielcze otrzymują dodatkowe wynagrodzenie z tego tytułu - 2,5 % od kwoty transakcji nie więcej niż 50 % spread'u od przewalutowania transakcji. Usługa DCC została uruchomiona w 70 % bankomatów z sieci Grupy BPS;
- 2) podpisanie nowej umowy na produkcję i personalizację kart z firmą Gemalto, w ramach której uzyskano obniżkę stawek z tytułu produkcji plastików kart;
- 3) uruchomienie we współpracy z IT Cardem usługi HCE, która umożliwia realizowanie płatności mobilnych z użyciem telefonu komórkowego. Dotychczas usługa została wdrożona w 16 bankach spółdzielczych;
- 4) wydanie 6 nowych produktów kartowych organizacji MasterCard, tj.:
  - MasterCard Business Debetowa,
  - MasterCard Business Kredytowa,
  - MasterCard Kredytowa,
  - MasterCard Prepaid,
  - World MasterCard Kredytowa,
  - World MasterCard Business Kredytowa;
- 5) wynegocjowanie z IT Cardem nowych korzystniejszych stawek opłat za usługi kartowe. Oszczędności z tytułu obsługi kart pozwoliły na uruchomienie w Banku monitoringu systemów i transakcji kartowych w cyklu 24/7.

4.6. Inne usługi świadczone dla banków spółdzielczych

W 2016 r. Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. kontynuował świadczenie odpłatnych usług na rzecz zrzeszonych banków spółdzielczych, m.in. w zakresie kontroli wewnętrznej instytucjonalnej oraz kontroli bezpieczeństwa

informacji. Ponadto, Bank wspomagał banki spółdzielcze w zakresie zarządzania ryzykiem: stopy procentowej, walutowym, płynności, a także wyceny dłużnych papierów wartościowych.

Tabela 9. Przychody z tytułu odpłatnych usług świadczonych bankom spółdzielczym (w tys. zł)

Wyszczególnienie	31.12.2015	31.12.2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Przychody ogółem, z tego z tytułu:	4 210	2 037	-2 173	48,4%
- instytucjonalnej kontroli wewnętrznej	3 406	1 273	-2 133	37,4%
- kontroli bezpieczeństwa informacji	296	156	-140	52,7%
- wspomaganie zarządzania ryzykiem	508	608	100	119,7%

Przychody Banku z tytułu świadczenia powyższych usług w 2016 r. wyniosły 2,0 mln zł i w porównaniu do wielkości odnotowanej przed rokiem zmniejszyły się o 2,2 mln zł. Było to głównie konsekwencją uzyskania niższych niż w 2015 r. przychodów z tytułu instytucjonalnej kontroli wewnętrznej, na skutek zmian organizacyjnych przeprowadzonych w Departamencie Audytu. W I półroczu 2016 r. część pracowników Departamentu przeszła do utworzonego Wydziału Audytu w Spółdzielni zarządzającej Systemem Ochrony. Dlatego też, przy zmniejszonym o ponad połowę zespole nie było możliwości zrealizowania wszystkich zaplanowanych kontroli w bankach spółdzielczych.

V. WSPÓŁPRACA Z INSTYTUCJAMI FINANSOWYMI

W 2016 r. działania Banku koncentrowały się głównie na poszerzaniu bądź kontynuacji współpracy z:

- 1) Bankiem Gospodarstwa Krajowego, m.in. w zakresie:
  - a) udzielania gwarancji de minimis PLD (Portfelowa Linia Gwarancyjna) oraz gwarancji z Funduszu POIG (Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka) dla klientów biznesowych segmentu MSP. Jest to nowa inicjatywa BGK wspierająca rozwój innowacyjności MSP, w ramach której udzielane są gwarancje spłaty kredytów inwestycyjnych i obrotowych dla MSP,
  - b) udzielania kredytu technologicznego z premią BGK, zgodnie z zapisami zmienionego w 2016 r. porozumienia o współpracy;
- 2) Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, m.in. w zakresie:
  - a) zmiany zasad udzielania kredytów preferencyjnych z dopłatami do oprocentowania lub kapitału oraz wprowadzenia czterech nowych linii kredytowych (2 kredyty kłękowe, kredyt obrotowy pod dopłaty bezpośrednie oraz kredyt na sfinansowanie zobowiązań cywilnoprawnych - linia ZC),
  - b) wprowadzenia nowego rodzaju gwarancji bankowej, tj. gwarancji zwrotu zaliczki z PROW 2014-2020 (Program Rozwoju Obszarów Wiejskich). Powyższa gwarancja jest pisemnym zobowiązaniem Banku do zapłacenia ARiMR określonej kwoty w przypadku, gdy zleceniodawca gwarancji nie wywiąże się ze zobowiązań wynikających z uczestnictwa w działaniach i poddziałaniach Wspólnej Polityki Rolnej realizowanej w ramach PROW;
- 3) MAK Investments – grupą firm świadczących wyspecjalizowane usługi w zakresie negocjowania, konstruowania oraz obsługi programów ubezpieczeniowych na rzecz banków oraz dysponujących odpowiednimi narzędziami i rozwiązaniami informatycznymi pozwalającymi na ich obsługę. Celem współpracy jest zbudowanie jednolitego portalu ubezpieczeniowego dla banków spółdzielczych, służącego

do oferowania klientom zunifikowanej, kompleksowej oferty ubezpieczeniowej wielu zakładów ubezpieczeń. W III kwartale 2016 r. Bank BPS S.A. zawarł z MAK Ubezpieczenia (podmiotem brokerskim grupy MAK Investments) umowę wraz z listem brokerskim stanowiącym pełnomocnictwo do negocjowania na zlecenie Banku BPS S.A. warunków produktów z zakładami ubezpieczeń i przygotowania kompleksowej oferty do Portalu Ubezpieczeniowego. Równolegle, Bank negocjował z MAK warunki porozumienia operacyjnego określającego przyszły podział obowiązków pomiędzy Bankiem a podmiotem zarządzającym Portalem z ramienia MAK. W pierwszym etapie planowane jest pilotażowe udostępnienie Portalu z ofertą dla klientów detalicznych w zakresie ubezpieczeń na życie, majątkowych i komunikacyjnych w wybranych bankach spółdzielczych. Termin tego wdrożenia przewidywany jest na pierwszą połowę 2017 r.

VI. WSPÓŁPRACA Z PODMIOTAMI ZALEŻNYMI BANKU

Bank w 2016 r. kontynuował współpracę ze spółkami zależnymi, które zapewniały kompleksową obsługę i dostęp do wystandaryzowanych produktów finansowych, zarówno dla klientów Banku, jak i zrzeszonych banków spółdzielczych. Należały do nich m.in.:

- 1) Dom Maklerski Banku BPS S.A. – oferuje usługi w zakresie wykonywania zleceń na regulowanym rynku giełdowym, prowadzonym przez Giełdę Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie, na rynku Catalyst oraz na rynku New Connect. W 2016 r. w okresie od stycznia do listopada, Spółka prowadziła swoją działalność poprzez sieć 10 Punktów Usług Maklerskich, natomiast od grudnia ub.r. sieć PUM uległa zmniejszeniu do 6. Dodatkowo, od lipca 2016 r. w 14 placówkach sprzedażowych Banku świadczone są usługi agenta firmy inwestycyjnej, gdzie Bank występuje w roli oferującego produkty Domu Maklerskiego, a faktyczne czynności maklerskie wykonuje DM, do którego trafiają zlecenia. Na dzień 31.12.2016 r. Spółka prowadziła łącznie 3 098 rachunków papierów wartościowych;
- 2) Centrum Finansowe Banku BPS S.A. – podstawowym profilem działalności Spółki jest restrukturyzacja i windykacja należności oraz zarządzanie wierzytelnościami funduszy sekurytyzacyjnych. Spółka świadczy usługi na rzecz Banku Polskiej Spółdzielczości S.A., zrzeszonych banków spółdzielczych oraz innych podmiotów bankowych i pozabankowych. Według stanu na 31.12.2016 r. Spółka obsługiwała 20 065 wierzytelności ogółem oraz posiadała w zarządzaniu 13 234 wierzytelności własnych;
- 3) BPS TFI S.A. – zajmuje się tworzeniem otwartych i zamkniętych funduszy inwestycyjnych oraz ich zarządzaniem. W 2016 r. Spółka oferowała szeroki wybór funduszy inwestycyjnych różnych klas aktywów, programy systematycznego inwestowania oraz usługi z zakresu zarządzania portfelami – „Asset Management”;
- 4) BPS Leasing S.A. – świadczy kompleksowe usługi leasingu środków trwałych dla klientów Grupy Kapitałowej Banku BPS i zrzeszonych banków spółdzielczych. Spółka w 2016 r. kontynuowała współpracę w zakresie akwizycji i refinansowania transakcji leasingowych z Bankiem BPS S.A. oraz wybranymi bankami spółdzielczymi, w oparciu o sprzedaż wierzytelności leasingowych. Na koniec ubiegłego roku Spółka miała podpisanych 60 umów o współpracę z bankami spółdzielczymi. Od września 2016 r. został uruchomiony proces klasycznego modelu biznesowego opartego na finansowaniu transakcji kredytem celowym;
- 5) BS Leasing S.A. – Spółka powołana w celu realizacji leasingu zwrotnego nieruchomości w ramach Zrzeszenia. W 2016 roku Spółka wstrzymała procedowanie nowych transakcji;

- 6) BPS Faktor S.A. – świadczy usługi faktoringowe dla klientów Banku oraz zrzeszonych banków spółdzielczych. Oferta produktowa Spółki obejmuje finansowanie w ramach faktoringu z regresem (niepełnego), faktoringu bez regresu (pełnego) oraz faktoringu odwrotnego (finansowanie dostaw). Dodatkowo, Spółka zapewnia klientom usługi monitorowania i administrowania należnościami, jak również dochodzenie roszczeń. Według stanu na 31.12.2016 r. Spółka posiadała 62 zawarte umowy o współpracę z bankami spółdzielczymi;
- 7) BPS Nieruchomości Sp. z o.o. – Spółka powołana do obsługi administracyjnej, zarządzania majątkiem Banku BPS S.A., podmiotów z Grupy BPS oraz innych podmiotów zewnętrznych. W 2016 r. Spółka zajmowała się wynajmem, zarządzaniem oraz bieżącym utrzymaniem 4 nieruchomości oraz świadczyła usługi dotyczące przedsięwzięć deweloperskich i inspekcji budowlanych na rzecz banków spółdzielczych;
- 8) BPS Grzybowska 81 Sp. z o.o. – Spółka celowa, której głównym zadaniem jest świadczenie usług najmu pomieszczeń oraz wyposażenia dla Banku BPS S.A. oraz Spółek z Grupy Kapitałowej BPS;
- 9) IT BPS Sp. z o.o. – jest producentem i integratorem rozwiązań informatycznych obsługujących Bank i banki spółdzielcze. Produkuje i wdraża oprogramowania i aplikacje, świadczy usługi szkoleniowe i konsultingowe, buduje i integruje zarówno sieci lokalne, jak i rozległe sieci komputerowe, dostarcza i instaluje sprzęt komputerowy;
- 10) BPS Doradztwo S.A. – prowadzi działalność w sferze usług doradztwa finansowego;
- 11) Veni S.A. - powołana w celu restrukturyzacji majątku jednego z kredytobiorców Banku;
- 12) ABC Finanse S.A. – powołana w celu obrotu wierzytelnościami trudnymi.

VII. RYNEK PIENIĘŻNY I KAPITAŁOWY

Polityka inwestycyjna Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. w 2016 r. związana była ściśle z uwarunkowaniami makroekonomicznymi oraz z bieżącą sytuacją na rynku międzybankowym. Podobnie jak w latach poprzednich koncentrowała się na realizacji zadań zrzeszeniowych, tj. głównie na obsłudze finansowej banków spółdzielczych, zagospodarowywaniu nadwyżek środków pieniężnych oraz zapewnianiu bezpieczeństwa płynnościowego Zrzeszenia.

Podstawą bazy depozytowej Banku były środki banków spółdzielczych, które na koniec 2016 r. ukształtowały się na poziomie 16,1 mld zł i w ciągu roku zwiększyły się o 1,6 mld zł, tj. o 10,7 %.

Tabela 10. Środki pozyskane na rynku pieniężnym i kapitałowym (w tys. zł)

Wyszczególnienie	31.12.2015	31.12.2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Środki pozyskane*, z tego:	14 857 777	16 499 260	1 641 483	111,1%
Zobowiązania wobec banków spółdzielczych, z tego:	14 503 845	16 062 169	1 558 324	110,7%
- depozyty banków spółdzielczych**	13 510 445	15 586 670	2 076 225	115,4%
- Bankowe Papiery Wartościowe	993 400	400 000	-593 400	40,3%
- obligacje zwykle niepodporządkowane	0	75 499	75 499	-
Zobowiązania wobec innych banków***	741	0	-741	0,0%
Zobowiązania podporządkowane Banku	353 191	437 091	83 900	123,8%

* z wyłączeniem odsetek bilansowych oraz korekty wartości

** z wyłączeniem środków zgromadzonych na Funduszu Pomocowym

*** z wyłączeniem środków pozyskanych z EBOiR

Wzrost zobowiązań wobec banków spółdzielczych w 2016 r. był przede wszystkim rezultatem zwiększenia stanu depozytów BS-ów w II połowie 2016 r. Niewątpliwy wpływ na zaistniałą sytuację miał znaczący przyrost depozytów klientów banków spółdzielczych, wynikający z wypłat dofinansowań oraz dotacji unijnych dla rolników i przedsiębiorców. Dodatkowo, Bank w ubiegłym roku prowadził szereg działań mających na celu pozyskanie środków od zrzeszonych banków spółdzielczych. Jednym z nich było stosowanie w wybranych terminach promocyjnego podwyższonego oprocentowania dla depozytów składanych przez BS-y. Ponadto, aby obniżyć poziom środków, które banki spółdzielcze lokują w dłużne papiery wartościowe, wprowadzono zmiany w zakresie przyjmowania od nich zleceń na zakup bonów pieniężnych NBP. Bank wprowadził również zmiany w zakresie oferty lokacyjnej walut zagranicznych proponując BS-om atrakcyjne stawki oprocentowania, starając się jednocześnie nie ponosić kosztów powyżej aktualnych notowań rynkowych.

W 2016 r., zgodnie z postanowieniami Umowy Systemu Ochrony Instytucjonalnej Zrzeszenia BPS, banki spółdzielcze lokowały część swoich środków w Banku BPS S.A. w formie depozytu obowiązkowego. Na koniec grudnia 2016 r. jego poziom wyniósł 4,8 mld zł. Wartość depozytu, jaką zobligowany jest utrzymywać bank spółdzielczy stanowi 9 % średniego stanu depozytów wykazywanych w czerwcu i grudniu każdego roku, od którego naliczana jest rezerwa obowiązkowa.

W celu dostosowania struktury bilansu do wymogów płynnościowych (LCR), w 2015 r. ofertę Banku skierowaną do banków spółdzielczych poszerzono o obligacje płynnościowe 3 i 6 miesięczne, tj. Bankowe Papiery Wartościowe. Na koniec 2016 r. ich stan ukształtował się na poziomie 400,0 mln zł, tj. niższym niż przed rokiem o 593,4 mln zł. Było to konsekwencją wstrzymania w IV kw. 2016 r. emisji powyższych instrumentów, w związku z prowadzoną od września do listopada 2016 r. emisją akcji własnych Banku oraz emisją obligacji zwykłych niepodporządkowanych, o terminie zapadalności 10 lat. Według stanu na 31.12.2016 r. kwota objętych przez banki spółdzielcze obligacji zwykłych niepodporządkowanych wyniosła 75,5 mln zł.

Na przestrzeni 2016 r. nastąpił wzrost zobowiązań podporządkowanych o 83,9 mln zł, co było rezultatem przeprowadzenia w marcu ub.r. emisji obligacji podporządkowanych skierowanej do banków spółdzielczych.

Według stanu na 31.12.2016 r. środki angażowane na rynku pieniężnym i kapitałowym wyniosły łącznie 9,9 mld zł i w porównaniu do poziomu odnotowanego przed rokiem zwiększyły się o 1,3 mld zł, tj. o 14,5 %.

Tabela 11. Środki angażowane na rynku pieniężnym i kapitałowym (w tys. zł)

Wyszczególnienie	31.12.2015	31.12.2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Środki angażowane, z tego:	8 679 984	9 937 264	1 257 280	114,5%
Rachunki bieżące	200 982	216 580	15 598	107,8%
Lokaty międzybankowe	340 957	287 557	-53 400	84,3%
Dłużne papiery wartościowe*	7 266 104	8 526 168	1 260 064	117,3%
Inwestycje kapitałowe	871 941	906 959	35 018	104,0%

* z uwzględnieniem instrumentów dłużnych zaliczonych do kredytów i pożyczek

Bank lokując pozyskane środki na rynku pieniężnym i kapitałowym stosował przede wszystkim zasadę efektywnego i bezpiecznego zarządzania płynnością Zrzeszenia BPS, z uwzględnieniem wszystkich rekomendacji i regulacji nadzorczych. Dlatego też, w 2016 r. znaczną część środków zaangażowano

w instrumenty skarbowe. Bank prowadził politykę inwestycyjną mając na uwadze ograniczanie ekspozycji narażonych na ryzyko stopy procentowej i walutowe, zgodnie z nałożonymi limitami zaangażowania.

Stan dłużnych papierów wartościowych na 31 grudnia 2016 r. wyniósł 8,5 mld zł i w ciągu roku zwiększył się o 1,3 mld zł, tj. o 17,3 %.

Tabela 12. Stan dłużnych papierów wartościowych (w tys. zł)

Wyszczególnienie	31.12.2015	31.12.2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Dłużne papiery wartościowe, z tego:	7 266 104	8 526 168	1 260 064	117,3%
Bony pieniężne	1 523 806	690 168	-833 638	45,3%
Obligacje Skarbu Państwa	4 976 876	7 122 086	2 145 210	143,1%
Obligacje w walutach obcych (Euroobligacje)	51 932	0	-51 932	0,0%
Obligacje komunalne	337 740	335 412	-2 328	99,3%
Obligacje komercyjne	94 933	51 366	-43 567	54,1%
Papiery banków komercyjnych	280 817	327 136	46 319	116,5%

W 2016 r. największy wzrost instrumentów dłużnych odnotowano w przypadku obligacji Skarbu Państwa (o 2,1 mld zł), co było przede wszystkim związane z wysoką ich rentownością, jak również z koniecznością utrzymywania aktywów o wysokiej płynności. Dodatkowo, część powyższych papierów została zablokowana jako zabezpieczenie rachunku depozytu obowiązkowego prowadzonego dla BS-ów, które przystąpiły do systemu IPS.

Na poziomie niższym niż przed rokiem ukształtował się natomiast stan:

- 1) bonów pieniężnych (o 0,8 mld zł), co było rezultatem mniej korzystnego niż w przypadku innych instrumentów finansowych, oprocentowania;
- 2) obligacji w walutach obcych (o 51,9 mln zł), co wiązało się z brakiem korzystnych ofert na rynku;
- 3) obligacji komercyjnych i komunalnych, co było wynikiem niewystarczającej ilości rynkowych ofert o satysfakcjonującej rentowności i charakteryzujących się niskim ryzykiem kredytowym.

Stan inwestycji kapitałowych na koniec 2016 r. wyniósł 907,0 mln zł i w ciągu roku zwiększył się o 35,0 mln zł, tj. o 4,0 %.

Tabela 13. Stan inwestycji kapitałowych (w tys. zł)

Wyszczególnienie	31.12.2015	31.12.2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Inwestycje kapitałowe, z tego:	871 941	906 959	35 018	104,0%
Inwestycje w jednostki podporządkowane	534 947	619 597	84 650	115,8%
Akcje mniejszościowe	5 032	32 659	27 627	649,0%
Udziały mniejszościowe	111 979	168	-111 811	0,2%
Jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych	218 397	254 535	36 138	116,5%
Certyfikaty inwestycyjne	1 586	0	-1 586	-

Wzrost inwestycji kapitałowych w 2016 r. odnotowano przede wszystkim w przypadku:

- 1) inwestycji w jednostki podporządkowane (o 84,7 mln zł), co było przede wszystkim rezultatem zwiększenia zaangażowania Banku w podmioty zależne poprzez certyfikaty inwestycyjne. Stan powyższych certyfikatów na koniec 2016 r. wyniósł 518,4 mln zł i w ciągu roku zwiększył się o 61,4 mln zł. Dodatkowo, w ubiegłym

roku nastąpiło dokapitalizowanie spółek zależnych Banku (BPS Nieruchomości Sp. z o.o. i BPS TFI S.A.) oraz zwiększenie zaangażowania w spółkę Veni S.A., w efekcie konwersji wyemitowanych przez Spółkę obligacji na akcje;

- 2) akcji mniejszościowych (o 27,6 mln zł), co było rezultatem otrzymania przez Bank 8 097 sztuk uprzywilejowanych akcji serii C, w efekcie zamknięcia rozliczenia transakcji przejęcia Visa Europe przez Visa Inc.;
- 3) jednostek uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych (o 36,1 mln zł), co było efektem zwiększenia zaangażowania w tego typu instrumenty, z uwzględnieniem rentowności dokonywanej inwestycji.

Obniżenie poziomu inwestycji kapitałowych odnotowano natomiast w przypadku udziałów mniejszościowych (o 111,8 mln zł), co było związane z wysięgowaniem w 2016 r. kwoty wynikającej z przeszacowania do wartości godziwej posiadanych przez Bank udziałów w Visa Europe.

VIII. DZIAŁALNOŚĆ HANDLOWA BANKU

Równoległe do działalności zrzeczeniowej, Bank prowadzi niekonkurencyjną wobec banków spółdzielczych działalność komercyjną.

W 2016 r. podejmowano szereg działań związanych z rozwojem oferty produktowej Banku, dedykowanej klientom instytucjonalnym i indywidualnym. Prowadzono prace nad optymalizacją procesów i systemów wspierających sprzedaż, w tym dotyczących planowania sprzedaży produktów i monitorowania realizacji celów wynikających z planów finansowych i planów sprzedażowych.

Do najistotniejszych działań realizowanych przez Bank w 2016 r. w zakresie polityki produktowej przeznaczonej dla segmentu klientów biznesowych należy zaliczyć:

- 1) opracowanie nowych produktów bankowych, m.in. takich jak:
  - a) „Limit Zaangażowania” – będący przyznaną maksymalnie dopuszczalną kwotą zaangażowania Banku w finansowanie bieżącej działalności klienta, w ramach wyznaczonej grupy produktów kredytowych o charakterze obrotowym,
  - b) kredyty preferencyjne z ARiMR – linie kredytowe DK01 i DK02 dotyczące kredytów kłuskowych na wznowienie produkcji rolnej i odtworzenie środków trwałych, linia KO dotycząca udzielania kredytów obrotowych nieoprocentowanych dla producentów rolnych pod dopłaty bezpośrednie oraz linia ZC na sfinansowanie zobowiązań cywilnoprawnych,
  - c) gwarancja zwrotu zaliczki z PROW 2014-2020 – zobowiązanie Banku do zapłacenia ARiMR określonej kwoty w przypadku, gdy zleceniodawca gwarancji nie wywiąże się ze zobowiązań wynikających z uczestnictwa w działaniach i poddziałaniach Wspólnej Polityki Rolnej realizowanej w ramach PROW,
  - d) kredyt płynnościowy – przeznaczony dla banków spółdzielczych uczestników Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS na sfinansowanie depozytu obowiązkowego,
  - e) kredyt stabilizacyjny – dedykowany bankom spółdzielczym, które nie są uczestnikami Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS, a które złożyły lub planują złożenie depozytu obowiązkowego;
- 2) wprowadzenie zmian do już istniejących produktów i regulacji, m.in. w zakresie:
  - a) kredytów dla klientów biznesowych,
  - b) gwarancji i poręczeń udzielanych przez Bank,

c) kredytów dla wspólnot mieszkaniowych.

Powyższe zmiany miały na celu wzrost konkurencyjności oferty produktowej Banku, wyeliminowanie utrudnień w udzielaniu i odnawianiu kredytów oraz zminimalizowanie liczby występujących odstępstw od regulacji produktowych;

3) kontynuowanie akcji sprzedażowych generujących dodatkowe wolumeny i przychody odsetkowo-prowizyjne dla Banku, tj.:

- a) „Szybkie odnowienie 2016”,
- b) „Limit kredytowy dla biznesu 2016”,
- c) „Pre-limit dla biznesu 2016”,
- d) „TOP-UP dla biznesu 2016”.

W ramach powyższych akcji sprzedażowych w 2016 r. Bank zrealizował 883 transakcje o łącznym wolumenie ok. 197 mln zł;

4) wprowadzenie promocji o nazwie „Przenieś kredyt do BPS-u”, polegającej na oferowaniu klientom instytucjonalnym kredytów z przeznaczeniem na spłatę zadłużenia o charakterze obrotowym posiadanego przez nich w innych bankach. Refinansowanie zobowiązań klientów odbywa się na preferencyjnych warunkach cenowych w ramach wybranej grupy produktów obrotowych. Promocja realizowana jest wspólnie z firmą MasterCard. Bank, oferując preferencyjne warunki finansowania, chce pozyskać do współpracy klientów o dobrej lub bardzo dobrej sytuacji ekonomiczno-finansowej, dlatego promocja jest skierowana tylko do klientów posiadających klasę ryzyka A-C;

5) wprowadzenie pakietu akcji promocyjnych dla wspólnot mieszkaniowych, w ramach którego zmieniono zasady kredytowania, wdrożono specjalną akcję promocyjną „Szybki kredyt dla Wspólnot Mieszkaniowych” oraz wprowadzono promocję cenową dla wybranych produktów i usług oferowanych wspólnotom mieszkaniowym.

Do najistotniejszych działań realizowanych przez Bank w 2016 r. w zakresie polityki produktowej przeznaczonej dla segmentu klientów indywidualnych należy zaliczyć:

1) opracowanie i wdrożenie nowych produktów kartowych:

- a) karty debetowej MasterCard Business,
- b) karty przedpłaconej MasterCard – „Prepaid” (niespersonalizowana międzynarodowa karta płatnicza, tj. bez nadrukowanego na awersie imienia i nazwiska, wydawana na okres wskazany w umowie i niewznawiana po tym okresie, umożliwiająca dokonywanie transakcji bezgotówkowych, gotówkowych i internetowych),
- c) kart kredytowych z programem lojalnościowym: World MasterCard i World MasterCard Business (karty umożliwiają zbieranie punktów i wymianę ich na atrakcyjne nagrody w Programie Zyskomania, podróżowanie za punkty z Programu Zyskomania, bezpłatny pakiet ubezpieczeniowy Bezpieczna karta oraz usługi assistance i concierge);

2) prowadzenie specjalnych akcji promocyjnych dla:

- a) kredytu mieszkaniowego pod nazwą „Promocja kredytu hipotecznego z kartą VISA” – klienci, którzy zgodnie z zasadami regulaminu promocji korzystali z karty kredytowej VISA Banku otrzymywali niższą niż standardowa marżę kredytu oraz jeżeli zawnioskowali o kredyt odnawialny w ROR otrzymywali niższą niż w ofercie standardowej prowizję za udzielenie kredytu,

- b) kredytu gotówkowego „Wygodny kredyt” – klienci, którzy korzystali z oferty rachunków osobistych w Banku, uzyskali obniżone oprocentowanie kredytu i niższą prowizję,
- c) wszystkich subfunduszy BPS FIO i BPS SFIO – zastosowanie 0 % opłaty manipulacyjnej,
- d) Programu Systematycznego Inwestowania „Akumulacja Kapitału” (PSI) – dostosowanie produktu do długoterminowego oszczędzania,
- e) VIPKonta – obniżenie progu wpływów zwalniających z ponoszenia opłaty za prowadzenie rachunku.

W ramach rozwoju oferty bancassurance przeznaczonej dla głównych segmentów klienta, Bank w 2016 r. wdrożył następujące rodzaje ubezpieczeń indywidualnych:

- 1) „ŻYCIE PLUS KLIENTA BANKU” – ubezpieczenie na życie z ryzykami „okołorodzinnymi”, z szerokim zakresem świadczeń (w tym: narodziny dziecka, nieszczęśliwe wypadki, pobyt w szpitalu, śmierć rodziców/teściów, uszczerbek na zdrowiu, poważne zachorowanie);
- 2) „ŻYCIE PLUS RENTA” – ubezpieczenie na życie z ryzykiem trwałej i całkowitej niezdolności do pracy, jako zabezpieczenie finansowe przedsiębiorcy w postaci renty miesięcznej wypłacanej przez okres niezdolności do pracy;
- 3) „CONCORDIA AGRO” – obowiązkowe ubezpieczenie budynków rolnych i OC rolnika z ryzykami dodatkowymi zapewniającymi kompleksową ochronę w zakresie dobrowolnego zabezpieczenia pozostałego mienia od skutków pożaru czy kradzieży;
- 4) „CONCORDIA FIRMA” – ubezpieczenie majątku firmy, umożliwiające kompleksowe zabezpieczenie działalności przedsiębiorstw i agrofirm;
- 5) „GENERALI, z MYŚLĄ o DOMU” – ubezpieczenie oferujące ochronę życia i zdrowia w ramach wielu pakietów dodatkowych, umożliwiających kompleksowe ubezpieczenie klienta zgodnie z jego indywidualnymi potrzebami;
- 6) UBEZPIECZENIA KOMUNIKACYJNE – pakiet ubezpieczeń komunikacyjnych w innowacyjnym modelu sprzedaży Benefii Ubezpieczenia – spółki agencyjnej Compensy Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. Vienna Insurance Group, bazującym na skanowaniu dowodów rejestracyjnych klientów.

W 2016 r. kontynuowano restrukturyzację sieci placówek sprzedażowych Banku. Dbano o standaryzację placówek sprzedażowych w zakresie organizacji stanowisk pracy, rozwiązań architektonicznych, funkcjonalności lokali, wyposażenia oraz jednolitą ekspozycję materiałów marketingowych.

Do najistotniejszych działań w zakresie zarządzania sprzedażą należało:

- 1) uruchomienie systemu „Elektroniczny obieg dokumentów”, który usprawnia proces obiegu dokumentacji kredytowej;
- 2) uruchomienie systemu do składania on-line wniosku o wypłatę świadczenia z Programu 500+ w systemie bankowości elektronicznej e25;
- 3) wdrożenie narzędzia „Baza potencjalnych klientów”, służącego do gromadzenia i przetwarzania bazy klientów, którzy wyrazili zainteresowanie określonymi produktami lub usługami bankowymi;
- 4) pilotaż narzędzia tzw. Wskaźnika Aktywności A, służącego do pomiaru i zarządzania aktywnością sprzedażową doradców w placówkach sprzedażowych;
- 5) opracowanie „Strategii sprzedaży w Banku BPS S.A. na lata 2016-2019”.

Według stanu na 31.12.2016 r. zobowiązania wobec podmiotów niebankowych ukształtowały się na poziomie 2,6 mld zł i w porównaniu do wielkości uzyskanej na koniec poprzedniego roku zwiększyły się o 626,7 mln zł, tj. o 31,7 %.

Tabela 14. Zobowiązania wobec klientów niebankowych (w tys. zł)

Wyszczególnienie	31.12.2015	31.12.2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Zobowiązania wobec klientów niebankowych, z tego:	1 975 592	2 602 320	626 728	131,7%
- klienci korporacyjni	577 584	1 149 395	571 811	199,0%
- rolnicy	41 341	46 601	5 260	112,7%
- przedsiębiorcy indywidualni	93 865	107 037	13 172	114,0%
- osoby fizyczne	933 811	985 949	52 138	105,6%
- instytucje rządowe i samorządowe	170 150	171 592	1 442	100,8%
- pozostałe podmioty	158 841	141 746	-17 095	89,2%

Największy przyrost stanu depozytów w 2016 r. odnotowano w grupie klientów korporacyjnych (o 571,8 mln zł), co było przede wszystkim efektem zwiększenia środków Spółdzielni zarządzającej Systemem Ochrony Instytucjonalnej Zrzeszenia BPS. Na prowadzonym przez Bank rachunku Spółdzielni gromadzone są środki funduszu zabezpieczającego, tj. składki i wkłady pieniężne, a także inne środki niezbędne do prowadzenia bieżącej działalności przez tę jednostkę.

Na przestrzeni 2016 r. zwiększeniu uległy również depozyty osób fizycznych. Pomimo utrzymującej się konkurencji cenowej na rynku oraz systematycznego obniżania się liczby klientów Banku związanego m.in. z likwidacją placówek sprzedażowych, w okresie 12 miesięcy 2016 r. wolumen depozytów omawianych klientów powiększył się o 52,1 mln zł.

Kredyty i inne należności netto Banku na koniec 2016 r. wyniosły 8,4 mld zł i w zestawieniu z wielkością uzyskaną na koniec 2015 r. wzrosły o 654,7 mln zł, tj. o 8,5 %.

Tabela 15. Kredyty i pożyczki netto udzielone klientom i bankom (w tys. zł)

Wyszczególnienie	31.12.2015	31.12.2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Kredyty i inne należności netto Banku, z tego od:	7 728 685	8 383 345	654 660	108,5%
- banków	358 322	306 844	-51 478	85,6%
- podmiotów finansowych	261 277	373 573	112 296	143,0%
- podmiotów niefinansowych	6 667 659	6 495 233	-172 426	97,4%
- instytucji rządowych i samorządowych	441 427	1 207 695	766 268	273,6%

Zwiększenie portfela kredytowego odnotowano przede wszystkim w segmencie instytucji rządowych i samorządowych, co było wynikiem aktywnego uczestnictwa Banku w 2016 r. w przetargach na finansowanie Jednostek Samorządu Terytorialnego. W ciągu minionego roku Bank przystąpił do 108 przetargów, z czego wygrał 70 na łączną kwotę 1,1 mld zł. Część należności zaksięgowana została na pozycjach pozabilansowych (w przypadku gdy samorzady wstrzymywały się z wydatkowaniem środków na inwestycje), część natomiast znacząco zwiększyła portfel bilansowy.

Wzrost kredytów odnotowano również w grupie podmiotów finansowych (o 112,3 mln zł), co było m.in. rezultatem zaewidencjonowania należności Spółdzielni Systemu Ochrony, stanowiącej wkład pieniężny na fundusz zabezpieczający.

Obniżenie portfela kredytowego w 2016 r. nastąpiło w sektorze niefinansowym, w grupie podmiotów gospodarczych. Powyższa sytuacja była przede wszystkim konsekwencją zmniejszenia obliwa kredytowego w efekcie prowadzonych działań restrukturyzacyjno-windykacyjnych. W wyniku odzyskania transakcji znajdujących się w sytuacji default, spisania należności do ewidencji pozabilansowej oraz sprzedaży wierzytelności, w 2016 r. nastąpiło zmniejszenie portfela kredytowego ogółem o kwotę 0,6 mld zł.

Odnotowano natomiast wzrost kredytów osób prywatnych, co było głównie efektem zwiększonej akwizycji kredytów hipotecznych. Oferta Banku „Mój Dom” przez wiele miesięcy znajdowała się na czele rankingów kredytów hipotecznych. Na przestrzeni 2016 r. stan bilansowy tych kredytów powiększył się o 161,9 mln zł.

Przeciętne stopy procentowe stosowane przez Bank w 2016 r.

Średnie nominalne oprocentowanie depozytów złotych w 2016 r. kształtowało się następująco:

Wyszczególnienie	2016 r.
Osoby fizyczne	1,32%
Podmioty gospodarcze	0,63%
Jednostki Samorządu Terytorialnego	1,38%

Średnie nominalne oprocentowanie kredytów kształtowało się następująco:

Wyszczególnienie	2016 r.
Osoby fizyczne	4,13%
- kredyty mieszkaniowe	3,86%
- kredyty gotówkowe	8,45%
Podmioty gospodarcze	4,32%
Jednostki Samorządu Terytorialnego	2,64%

IX. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM W BANKU

System zarządzania ryzykiem w Banku BPS S.A. zorganizowany jest w sposób zapewniający ciągły, efektywny i kompleksowy proces identyfikacji, pomiaru, limitowania, monitorowania, raportowania i kontroli ekspozycji na poszczególne rodzaje ryzyka. Określa on w szczególności zakres kompetencji i odpowiedzialności uczestników tego procesu, z uwzględnieniem rozdzielenia funkcji podejmowania ryzyka, tj. operacyjnej działalności rynkowej od funkcji niezależnej jego oceny i kontroli.

Bank zarządza poszczególnymi zidentyfikowanymi rodzajami ryzyka występującymi w jego działalności w oparciu o zatwierdzone przez Radę Nadzorczą strategie oraz polityki, jak również przyjęte przez Zarząd Banku wewnętrzne instrukcje regulujące zasady zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka. Obowiązujące procedury podlegają okresowej weryfikacji, stosownie do zmian uwarunkowań zewnętrznych (w tym nadzorczych) i wewnętrznych funkcjonowania Banku.

9.1. Ryzyko kredytowe

W 2016 r. działania Banku w zakresie ryzyka kredytowego koncentrowały się na poprawie jakości oraz struktury portfela kredytowego, w tym w szczególności na:

- 1) zmniejszeniu poziomu akceptowalnego ryzyka dla nowych ekspozycji kredytowych;
- 2) zwiększeniu skuteczności monitoringu;

- 3) intensyfikacji oraz zwiększeniu efektywności działań w obszarze restrukturyzacji i windykacji;
- 4) zmniejszeniu jednostkowych ekspozycji i ryzyka koncentracji.

W 2016 r. wdrożono szereg inicjatyw i nowych rozwiązań mających na celu zwiększenie efektywności zarządzania ryzykiem kredytowym.

W ramach optymalizacji procesu kredytowego oraz zapewnienia jego rynkowego standardu, pomiędzy Pionem Ryzyka a Pionem Sprzedaży została wypracowana umowa dotycząca referencyjnych terminów i gwarantująca odpowiedni poziom świadczenia usług (z ang. SLA). Wprowadzenie umowy SLA korzystnie wpłynęło na czas procedowania wniosków kredytowych w Banku. W porównaniu do bazowych danych z czerwca 2016 r. czas analizy we wszystkich kategoriach produktów, jak i rodzajów wniosków (udzielenie, odnowienie, zmiana) uległ istotnej poprawie. Zwiększenie efektywności procesu kredytowego, przy zachowaniu najwyższych standardów analizy kredytowej, przyczyni się do poprawy konkurencyjności oferty Banku.

W II półroczu 2016 r. stosownie do postanowień znowelizowanej Rekomendacji C została opracowana Polityka zarządzania ryzykiem koncentracji zaangażowań w Banku BPS S.A. Dokonano modyfikacji funkcjonalności Hurtowni Danych o możliwość zasilania i pozyskiwania dziennych ekstraktów danych. Zaimplementowano rozwiązanie informatyczne, które umożliwia spółkom z Grupy Kapitałowej bezpośrednio zasilanie zdefiniowanymi danymi schematów Hurtowni Danych Banku na potrzeby oceny i analizy ryzyka koncentracji w ramach Grupy Kapitałowej. W 2017 r. planowane jest zintegrowanie wypracowanych rozwiązań i narzędzi z systemem klasy workflow.

W 2016 r. wdrożono oprogramowanie służące gromadzeniu danych finansowych klientów Banku celem ich późniejszego wykorzystania przy ponownej ocenie zdolności kredytowej oraz do budowy nowych modeli ryzyka kredytowego z wykorzystaniem danych o lepszej jakości.

Zakończona została budowa narzędzia informatycznego wspomagającego centralną obsługę wniosków kredytowych. W 2016 r. wykonywane były bieżące modyfikacje systemowe wynikające ze zgłoszonych uwag z okresu pilotażu oraz bieżącego doskonalenia systemu.

Przygotowany został model do oceny ryzyka kredytowego dla transakcji niskokwotowych, który jest obecnie walidowany. Pełne jego wdrożenie planowane jest w 2017 r. Dodatkowo, na przełomie 2015 i 2016 roku Bank wdrożył nowy model scoringowy dla kredytów gotówkowych, natomiast w marcu 2016 r. dla kredytów hipotecznych. W 2017 r. planowane jest rozszerzenie systemu scoringowego dla klientów detalicznych całego Zrzeszenia BPS.

Na koniec 2016 r. wartość portfela kredytów ze stwierdzoną przesłanką utraty wartości wyniosła 2,0 mld zł i w ciągu roku zmniejszyła się o 365,4 mln zł, tj. o 15,3 %.

Tabela 16. Stan kredytów i innych należności (w tys. zł)

Wyszczególnienie	31.12.2015	31.12.2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Wartość portfela kredytowego brutto, w tym:	8 693 789	9 194 072	500 283	105,8%
- wartość kredytów ze stwierdzoną przesłanką utraty wartości	2 389 688	2 024 333	-365 355	84,7%
Udział kredytów ze stwierdzoną przesłanką utraty wartości w portfelu ogółem	27,49%	22,02%	-5,47 pp.	-

Obniżenie kredytów ze stwierdzoną przesłanką utraty wartości przy jednoczesnym zwiększeniu wartości całego portfela kredytowego, przełożyło się na poprawę wskaźnika szkodowości o 5,47 pp.

Wdrożenie nowej polityki kredytowej oraz wprowadzenie szczegółowego monitoringu wszystkich transakcji kredytowych wpłynęły na istotną poprawę jakości nowych kredytów. Na koniec 2016 r. wskaźnik szkodowości portfela kredytowego dla kredytów udzielonych przed 31.12.2013 r. wyniósł 28,0 %, podczas gdy ten sam wskaźnik dla kredytów udzielonych po 31.12.2013 r. ukształtował się na poziomie 6,0 %.

Centralizacja administracji kredytami

W ramach centralizacji funkcji wsparcia, w Banku funkcjonuje Departament Administracji Kredytowej (DAK). Do najważniejszych jego zadań realizowanych w 2016 r. należało:

- 1) pilotażowe wdrożenie świadczenia usług w zakresie przygotowywania umów kredytowych wraz z dokumentami towarzyszącymi, sprawdzania warunków do wypłat kredytów, obsługi księgowej transakcji, monitoringu zabezpieczeń oraz kowenantów. Pilotaż objął placówki w Warszawie, Olsztynie, Lublinie oraz Szczecinie;
- 2) objęcie centralną obsługą wszystkich placówek Banku w zakresie procesów odnowień kredytów w ROR, kart kredytowych, obsługi rachunków powierniczych oraz obsługi transakcji kredytowych JST;
- 3) pilotażowe uruchomienie projektu obsługi Departamentu Restrukturyzacji i Windykacji w zakresie przygotowywania umów restrukturyzacyjnych w oparciu o podejmowane decyzje;
- 4) przeprowadzenie specjalizacji Zespołów w ramach obsługi procesów administracji kredytami (Lublin - centrum administracji kredytami osób fizycznych, Olsztyn - centrum tworzenia dokumentacji kredytowej, Warszawa - centrum wypłat kredytów i monitoringu transakcji);
- 5) wdrożenie efektywnego modelu weryfikacji wartości zabezpieczeń na nieruchomościach (powołanie Zespołu Weryfikacji Wartości Zabezpieczeń zajmującego się niezależną weryfikacją wartości rynkowej nieruchomości).

Na koniec 2016 r. Departament Administracji Kredytowej zdefiniował plany przedsięwzięć na 2017 r. dotyczące rozszerzenia zakresu obsługi wszystkich oddziałów w kwestiach: aktualizacji wartości zabezpieczeń na nieruchomościach, monitoringu spłat kwot minimalnych na kartach kredytowych, rozliczania ubezpieczeń sprzedawanych klientom. Dla skutecznej realizacji procesu centralizacji administracji kredytami DAK planuje wdrożyć aplikację wspierającą i automatyzującą ten proces.

9.2. Ryzyko finansowe

W roku 2016 celem zarządzania ryzykiem finansowym w Banku było przede wszystkim ograniczanie negatywnego wpływu zmian cen na rynku finansowym na wyniki Banku i jego kapitał, przy równoczesnym zachowaniu atrakcyjności i konkurencyjności oferty dla klientów, w tym dla zrzeszonych banków spółdzielczych. Wytyczne dla realizacji powyższych celów określono w zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą strategii, jak również w politykach dotyczących zarządzania ryzykiem, definiujących m.in. apetyt Banku na ryzyko oraz wprowadzanych uchwałami Zarządu Banku wewnętrznych instrukcjach regulujących zasady zarządzania poszczególnymi rodzajami ryzyka finansowego.

Szczególne uwagę zwrócono na zarządzanie ryzykiem płynności, w tym kształtowanie poziomu płynności w sposób zabezpieczający spełnienie przez Bank wymogów w zakresie minimalnego poziomu miar nadzorczych, tj. miar KNF i wskaźnika LCR („Liquidity Coverage Ratio” – wskaźnik dotyczący wymogu pokrycia wpływów netto). Stabilizacji sytuacji płynnościowej Banku służyły emisje obligacji płynnościowych z 3- i 6-miesięcznymi terminami wykupu, których saldo na koniec 2016 roku wynosiło 400,0 mln zł.

Ponadto, kontynuowane były prace nad kształtowaniem zasad działania Banku w ramach Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS. Dzięki funkcjonowaniu w ramach Systemu Ochrony zorganizowanego mechanizmu monitorowania i klasyfikowania ryzyka płynności, decyzją KNF z 11.10.2016 r., zrzeszone banki spółdzielcze i Bank BPS S.A. są zwolnione z obowiązku przestrzegania normy LCR na poziomie jednostkowym (indywidualnym). Wyliczanie, raportowanie i dotrzymanie LCR w ujęciu skonsolidowanym uczestników Systemu Ochrony, począwszy od listopada 2016 r. realizowane jest w trybie dziennym, z wykorzystaniem systemu informatycznego przygotowanego przez firmę zewnętrzną, na wspólne zlecenie dwóch banków zrzeszających banki spółdzielcze, tj. Banku BPS S.A. i SGB-Banku S.A.

Proces zarządzania ryzykiem finansowym realizowany był z wykorzystaniem różnorodnych metod oraz narzędzi matematycznych i statystycznych, na bazie systematycznie doskonalonych raportów i analiz prezentujących poziom ekspozycji na poszczególne rodzaje ryzyka i pozwalających na jej ocenę, limitowanie i kontrolę.

Mając na uwadze konieczność dostosowania Banku do zmieniających się wymogów nadzorczych, w roku 2016 wprowadzono modyfikację systemu Cesarz, służącego do realizacji obowiązków raportowych w zakresie instrumentów pochodnych określonych w Rozporządzeniu EMIR oraz systemu Fermat w zakresie pozwalającym na spełnienie przez Bank nowych wymogów sprawozdawczych wynikających z Rozporządzenia CRR. Dodatkowo, w 2016 r. Bank kontynuował działania mające na celu wybór i wdrożenie w Banku nowego systemu wspierającego zarządzanie aktywami i pasywami (ALM) oraz spełnienie wymogów raportowych w zakresie płynnościowej sprawozdawczości zewnętrznej ITS na bazie jednostkowej.

9.3. Ryzyko operacyjne

W zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym, Bank w 2016 r. realizował cele strategiczne w zakresie:

- 1) utrzymania limitów operacyjnych na założonym poziomie nie przekraczającym limitów tolerancji ryzyka operacyjnego;
- 2) ograniczania strat z tytułu zdarzeń operacyjnych;
- 3) zapewnienia bezpiecznego i ciągłego funkcjonowania Banku.

Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym obejmuje identyfikację, pomiar, limitowanie, monitorowanie, raportowanie, kontrolę oraz redukcję tego ryzyka i jest realizowany w sposób ciągły. W 2016 r. w wyniku corocznego przeglądu systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku dokonano aktualizacji wewnętrznych aktów prawnych regulujących proces zarządzania ryzykiem operacyjnym. Przygotowano także procedury wzorcowe dla banków spółdzielczych oraz zaktualizowano zarządzenia wykonawcze w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Dodatkowo, w ubiegłym roku:

- 1) monitorowano limity tolerancji na ryzyko operacyjne określone w Polityce zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku Polskiej Spółdzielczości S.A., które utrzymały się na poziomie akceptowalnym;
- 2) dokonywano bieżącej identyfikacji ryzyka operacyjnego oraz monitorowano obszary szczególnie narażone na ten rodzaj ryzyka przy pomocy wskaźników KRI. Powołane zostały nowe wskaźniki do jego monitorowania;
- 3) zidentyfikowano ryzyko operacyjne w trakcie zmian związanych m.in. z wprowadzaniem nowych, modyfikacją istniejących lub wycofywaniem produktów, procesów, systemów informatycznych, zmianą struktury organizacyjnej itp. i dokonywano oceny poziomu ryzyka operacyjnego związanego ze zmianami.

W celu zidentyfikowania potencjalnych zdarzeń operacyjnych, które mogą wystąpić w 2017 r., pod koniec 2016 r. przeprowadzony został proces samooceny ryzyka operacyjnego i kontroli oraz proces analiz scenariuszowych.

Zdefiniowano działania prewencyjne, mające na celu zapobieganie wystąpieniu potencjalnych zdarzeń oraz zobowiązano jednostki i komórki organizacyjne Banku do ich wdrożenia.

Dokonano analizy ryzyka operacyjnego związanego ze świadczeniem usług za pomocą systemu bankowości elektronicznej. Dla zdefiniowanych obszarów zidentyfikowano potencjalne zagrożenia oraz określono czynniki je redukujące.

Monitorowane były bazy zewnętrzne w zakresie ujawniania zdarzeń operacyjnych, które zaistniały w sektorze instytucji finansowych oraz działań, jakie podjęły inne banki w celu zminimalizowania ryzyka lub też zabezpieczenia się przed tymi zdarzeniami w przyszłości. Wyniki monitoringu zostały wykorzystane w procesie analiz scenariuszowych.

Mając na uwadze poprawę jakości i kompletności bazy zdarzeń operacyjnych, w minionym roku dokonano dwukrotnie rekonyliacji bazy zdarzeń operacyjnych z innymi źródłami danych. Prowadzona była również rekonyliacja z systemem finansowo – księgowym w trybie miesięcznym.

W 2016 roku rozpoczęto proces wdrażania zmian funkcjonalnych w systemie wspierającym proces zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Na bieżąco prowadzono konsultacje z pracownikami Banku, banków spółdzielczych oraz podmiotów zależnych z zakresu zarządzania ryzykiem operacyjnym (w tym outsourcingu czynności bankowych).

X. DZIAŁALNOŚĆ RESTRUKTURYZACYJNO-WINDYKACYJNA

W 2016 r. Bank kontynuował strategię redukcji portfela kredytów „trudnych”, głównie poprzez stałą poprawę efektywności działań restrukturyzacyjno-windykacyjnych, jak i przeprowadzanie procesów sprzedaży portfeli wierzytelności. W związku ze wzrostem efektywności procesów wynikających z przeprowadzonej w latach poprzednich centralizacji działań restrukturyzacyjno-windykacyjnych, Bank rozpoczął przygotowania do przejęcia przez Centralę Banku zarządzania wierzytelnościami restrukturyzowanymi o zaangażowaniu poniżej 1 mln zł z Oddziałów Banku.

Podejmowane przez Bank inicjatywy usprawniające proces zarządzania wierzytelnościami trudnymi uwzględniały konieczność dostosowania procedur do zmieniających się w sposób istotny regulacji prawnych, w szczególności w zakresie Prawa bankowego (likwidacja bankowego tytułu egzekucyjnego), Kodeksu postępowania cywilnego, Prawa upadłościowego oraz Prawa restrukturyzacyjnego.

W 2016 r. kontynuowano procesy sprzedaży wierzytelności, w ramach których dokonano sprzedaży ekspozycji (przede wszystkim do funduszy sekurytyzacyjnych) o wartości brutto 161,0 mln zł, w tym: 139,1 mln zł bilansowych, natomiast 21,9 mln zł pozabilansowych. Łącznie w 2016 r. zawarto 8 umów sprzedaży dotyczących 671 wierzytelności, w tym: 5 umów z funduszami sekurytyzacyjnymi.

Po zakończeniu postępowań windykacyjnych przeprowadzono proces spisywania wierzytelności z ksiąg Banku - ogółem w 2016 r. spisano wierzytelności na kwotę 215,4 mln zł.

Poziom redukcji portfela kredytów „trudnych”

Łączna wartość odzyskanych kredytów z utratą wartości oraz „uzdrowień” na koniec 2016 r. ukształtowała się na poziomie 508,6 mln zł, z tego kwota odzysków wyniosła 317,0 mln zł, natomiast „uzdrowień” 191,6 mln zł. Wielkość ta obejmuje „uzdrowienia” oraz spłaty kredytów otrzymane zarówno w ramach procesu restrukturyzacji, jak i windykacji (prowadzonego przez Bank oraz CFB BPS S.A.), z wyłączeniem należności pozabilansowych oraz obligacji. Spłaty należności z obligacji komercyjnych wyniosły dodatkowo ok. 8 mln zł.

Tabela 17. Redukcja portfela kredytów ze stwierdzoną przesłanką utraty wartości w wyniku działań restrukturyzacyjno-windykacyjnych (w mln zł)

Wyszczególnienie	31.12.2015	31.12.2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Kredyty ze stwierdzoną przesłanką utraty wartości	2 389,7	2 024,3	-365,4	84,7%
Kwota odzysków	333,3	317,0	-16,3	95,1%
Kwota „uzdrowień” w wyniku restrukturyzacji	66,5	191,6	125,1	288,1%
Kwota odzysków i „uzdrowień”	399,8	508,6	108,8	127,2%
Wskaźnik redukcji kredytów ze stwierdzoną przesłanką utraty wartości *	16,0%	21,3%	5,3 pp.	-
Sprzedaż wierzytelności**	130,6	103,4	-27,2	79,2%
Spisanie do ewidencji pozabilansowej	70,3	215,4	145,1	306,4%
Łączna kwota redukcji portfela ze stwierdzoną przesłanką utraty wartości	600,7	827,4	226,7	137,7%

* relacja kwoty odzysków i „uzdrowień” zrealizowana w danym roku do stanu kredytów ze stwierdzoną przesłanką utraty wartości na koniec roku poprzedniego

** w 2016 r. sprzedano łącznie wierzytelności o wartości brutto 161,0 mln zł, w tym: 139,1 mln zł wierzytelności bilansowych oraz 21,9 mln zł wierzytelności pozabilansowych, za łączną cenę 35,7 mln zł. W tabeli cena uzyskana ze sprzedaży jest prezentowana w pozycji „odzyski”, a pozostała kwota dotycząca wierzytelności bilansowych w pozycji „sprzedaż wierzytelności”

Na koniec 2016 r. wskaźnik redukcji kredytów ze stwierdzoną przesłanką utraty wartości, wyliczony jako relacja kwoty odzysków i „uzdrowień” w danym roku do kredytów ze stwierdzoną przesłanką utraty wartości na koniec roku poprzedniego, ukształtował się na poziomie 21,3 % i był wyższy niż w 2015 r. o 5,3 pp.

Łączna kwota redukcji kredytów ze stwierdzoną przesłanką utraty wartości z uwzględnieniem sprzedaży wierzytelności i spisania do ewidencji pozabilansowej wyniosła 827,4 mln zł, co stanowiło 137,7 % wielkości uzyskanej w 2015 r.

Zmiany w zarządzaniu procesem restrukturyzacji i windykacji

W 2016 r. w zakresie zarządzania procesem restrukturyzacji i windykacji przeprowadzono następujące działania:

- 1) wprowadzono podział zarządzanego portfela pomiędzy zespołami Departamentu Restrukturyzacji i Windykacji (DRW) we Wrocławiu i Warszawie według kryterium geograficznego miejsca położenia przedmiotu zabezpieczenia lub siedziby dłużnika, co ma wpływ na możliwość częstszych weryfikacji zabezpieczeń oraz ograniczenie kosztów prowadzonych działań restrukturyzacyjnych i windykacyjnych;
- 2) opracowano i wydano wytyczne dla Oddziałów Banku w sprawie zasad postępowania w procesie restrukturyzacji należności Banku BPS S.A. wobec klientów detalicznych, w szczególności stosowania art. 75c Prawa bankowego;
- 3) uzgodniono z Departamentem Administracji Kredytowej pilotażowe przejęcie z DRW części zadań związanych ze sporządzaniem umów restrukturyzacyjnych w odniesieniu do wierzytelności zarządzanych w DRW (proces został wdrożony w IV kw. 2016 r.);
- 4) w IV kwartale 2016 r. dokonano zmiany w Regulaminie organizacyjnym DRW w związku z koncepcją przejęcia zarządzania wierzytelnościami kredytowymi w statusie default z wszystkich Oddziałów.

XI. NAKŁADY INWESTYCYJNE

11.1. Zarządzanie majątkiem Banku

Według stanu na 31 grudnia 2016 r. nakłady inwestycyjno-budowlane wyniosły 1,3 mln zł i w porównaniu do wielkości odnotowanej przed rokiem zwiększyły się o 0,2 mln zł.

Poniesione w powyższym obszarze nakłady zostały w głównej mierze przeznaczone na modernizacje i remonty wybranych jednostek sprzedażowych.

Ponadto, w ubiegłym roku Bank BPS S.A. poniósł nakłady na pozostałe inwestycje w obszarze infrastruktury i bezpieczeństwa funkcjonowania Banku, w tym przede wszystkim na zakup:

- 1) liczarek oraz urządzeń kasjerskich do jednostek sprzedażowych;
- 2) urządzeń poprawiających bezpieczeństwo (UPS, rejestratory, dodatkowe kamery do systemów zabezpieczających);
- 3) wyposażenia meblowego dla jednostek sprzedażowych;
- 4) innych środków trwałych w jednostkach sprzedażowych (klimatyzatory, niszczarki, itp.).

11.2. Bezpieczeństwo informacji i systemów teleinformatycznych

W 2016 r. działania Banku w zakresie bezpieczeństwa koncentrowały się głównie na realizacji nowych inicjatyw mających na celu podniesienie poziomu ochrony aktywów Banku. Działania te prowadzono równolegle w kilku obszarach, m.in.: regulacyjnym, bezpieczeństwa infrastruktury IT, bezpieczeństwa informacji oraz współpracy z partnerami zewnętrznymi. Opracowano szereg nowych regulacji wynikających ze zmian w przepisach prawa oraz aktualnych potrzeb biznesowych Banku i Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A.

W ramach rozwoju istniejących systemów bezpieczeństwa, ochroną objęto kolejne aplikacje udostępniane klientom Banku, m.in. systemy Dealing BPS i Wnioski 500+, a także system Domu Maklerskiego - Sidoma.

Zakończono wdrożenie pierwszego etapu systemu antyfraudowego oraz znacząco przyspieszono prace związane z wdrożeniem systemu IDM służącego do zarządzania tożsamością.

Nawiązano współpracę z kolejnym uznanym na rynku podmiotem komercyjnym CERT (Computer Emergency Response Team) - w zakresie monitorowania sieci Internet pod względem występowania nadużyć związanych m.in. z kartami płatniczymi, phishingiem, monitorowaniem skompromitowanych loginów do systemów bankowości internetowej.

W ramach uruchomionego projektu wymiany urządzeń Firewall opracowano poprawną segmentację sieci (sieć wewnętrzną, strefę zdemilitaryzowaną oraz dostęp do sieci publicznej) wraz z podziałem uprawnień oraz dostępem do każdego z tych obszarów dla użytkowników. Wpłynęło to na wzrost bezpieczeństwa teleinformatycznego Banku oraz umożliwiło spełnienie wymagań Rekomendacji D.

Uruchomiono i zakończono projekt wdrożenia korelatora logów SIEM (Security Information and Event Management). Jest to narzędzie umożliwiające monitorowanie zdarzeń pochodzących z infrastruktury teleinformatycznej Banku (serwery aplikacyjne, serwery bazodanowe, aplikacje) oraz przepływów pochodzących z urządzeń sieciowych (w trybie rzeczywistym lub zbliżonym do rzeczywistego), w efekcie czego pracownicy odpowiedzialni za bezpieczeństwo i działanie systemów mogą na bieżąco identyfikować i przeciwdziałać incydentom/usterkom występującym w monitorowanych systemach.

W 2016 r. uruchomiono również rozszerzony monitoring systemów krytycznych Banku, a także wdrożono narzędzie

GreenMod do klasyfikacji dokumentów (narzędzie pozwala na klasyfikację, monitorowanie oraz przeciwdziałanie wyciekowi dokumentów przetwarzanych w Grupie Kapitałowej Banku BPS S.A.).

11.3. Rozwój technologii informatycznej

W 2016 r. nakłady inwestycyjne na realizowane projekty i rozwój technologii informacyjnej wyniosły blisko 20,0 mln zł, tj. były o 8,0 mln zł wyższe niż w roku poprzednim.

W ramach prowadzonych w ubiegłym roku 23 projektów, kontynuowano przedsięwzięcia z lat poprzednich (15 projektów) oraz realizowano nowe inicjatywy (8 projektów). Realizowane przedsięwzięcia dotyczyły wsparcia działalności biznesowej Banku, zmniejszenia ryzyka operacyjnego, zwiększenia bezpieczeństwa infrastruktury teleinformatycznej oraz osiągnięcia zgodności z zaleceniami regulatorów.

Wśród zakończonych w 2016 r. biznesowych przedsięwzięć rozwojowych znalazły się:

- 1) inicjatywy z obszaru kredytowego, tj. m.in. spełnienie wymogu BIK dotyczącego większej częstotliwości wysyłania informacji do BIK (dotyczących przedsiębiorców oraz klientów indywidualnych);
- 2) inicjatywy z obszaru bezpieczeństwa;
- 3) inicjatywy na rzecz wsparcia działalności biznesowej Banku, spółek Grupy oraz zrzeszonych banków spółdzielczych.

Dodatkowo, w 2016 roku kontynuowano wdrażanie następujących projektów:

- 1) Antyfraud (Etap II) – integracja systemu przeciwdziałającemu praniu pieniędzy z bazami zewnętrznymi;
- 2) Nowy system rozliczeniowy – wdrożono moduł obsługujący płatności SEPA. Projekt będzie kontynuowany w latach 2017 – 2018, docelowo tym rozwiązaniem zostaną zastąpione wszystkie aktualnie działające w Banku systemy rozliczeniowe;
- 3) Adapter KDPW – wdrożenie nowego standardu komuników rozliczeniowych zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady UE, w sprawie instrumentów pochodnych będących przedmiotem obrotu poza rynkiem regulowanym, kontrahentów centralnych i repozytorium transakcji;
- 4) Rekomendacja D – zapewnienie zgodności z zapisami Rekomendacji D wydanej przez Komisję Nadzoru Finansowego wraz z doskonaleniem obszaru zarządzania bezpieczeństwem i IT w Banku BPS S.A.;
- 5) System do obsługi zajęć egzekucyjnych – mający na celu centralizację i usprawnienie procesu obsługi zajęć egzekucyjnych;
- 6) Optymalizacja kosztów IT – projekt mający na celu redukcję kosztów utrzymania, poprzez przenoszenie kolejnych systemów krytycznych na nową infrastrukturę, ujednoczenie środowiska bazodanowego oraz unowocześnienie mechanizmu wykonywania kopii bezpieczeństwa;
- 7) Intranet dla Banku i Zrzeszenia BPS – wewnętrzna platforma, która usprawni komunikację w ramach Zrzeszenia oraz umożliwi pracownikom szybszy dostęp do potrzebnych informacji.

Nieustannie podejmowane są działania związane z poprawą efektywności realizowanych w Banku projektów informatycznych oraz współpracy z dostawcami, których celem jest redukcja kosztów oraz poprawa jakości otrzymywanych przez Bank usług.

11.4. Rozwój bankowości internetowej i mobilnej

Rok 2016 był dla Banku BPS S.A. okresem realizacji ambitnych działań i inicjatyw w zakresie bankowości internetowej i mobilnej. Proces wdrażania innowacyjnych rozwiązań ma istotne znaczenie dla działalności Banku,

wzrostu jakości świadczonych usług oraz wzmocnienia komunikacji z klientami. Jest również odpowiedzią na zmieniające się dynamicznie realia rynkowe.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom klientów w marcu 2016 r. udostępniona została aplikacja mobilna „BPS Mobilnie” dla urządzeń pracujących na systemach operacyjnych iOS i Android. Warto dodać, iż została ona wyróżniona w ubiegłorocznym rankingu Forbesa w kategorii „Najlepsza bankowość mobilna dla MŚP”. „BPS Mobilnie” znalazła się wśród dziewięciu najlepszych na polskim rynku. Głównym kryterium oceny była funkcjonalność aplikacji.

W lutym 2016 r. w systemie bankowości internetowej e25 aktywowana została nowa usługa Powiadomienia SMS. Pozwala ona klientom monitorować na bieżąco zmiany na rachunkach bankowych. Do posiadacza rachunku wysyłane są wiadomości tekstowe SMS o dokonanych operacjach, w szczególności na temat zmian sald rachunków bankowych i kartowych, realizacji zleceń stałych, sald depozytów, sald kredytów, zmian statusu wysłanych wniosków. Klienci w zależności od indywidualnych potrzeb mogą samodzielnie ustawić zakres powiadomień.

Dodatkowo, w ubiegłym roku w ramach bankowości internetowej e25 dokonano:

- 1) integracji z systemem Autodealing, pozwalającej klientom korporacyjnym na wykonywanie transakcji na rynku pieniężnym i negocjowanie kursów walut;
- 2) modyfikacji przelewów typu Sorbnet pozwalającej na realizację przelewów na kwoty nie tylko powyżej, ale także poniżej 1 mln zł, zarówno przez klientów indywidualnych, jak i korporacyjnych, z zachowaniem atrakcyjnej ceny za usługę;
- 3) wprowadzenia angielskiej wersji systemu e25 dla klientów indywidualnych i korporacyjnych;
- 4) kluczowej modyfikacji w obsłudze zleceń dewizowych (po wpisaniu numeru rachunku odbiorcy system automatycznie wypełnia pole z numerem SWIFT banku odbiorcy oraz dane banku).

Klientom Banku udostępniona została możliwość składania wniosków o wybrane produkty i usługi bankowe bezpośrednio na platformie usług elektronicznych. Udogodnienia dotyczą następujących produktów:

- kredytu „Bezpieczna Gotówka”,
- karty kredytowej,
- kredytu hipotecznego.

Bank BPS S.A. włączył się również w rządowy program Rodzina 500+. Dzięki temu klienci Banku mogli wypełniać i składać wnioski o świadczenia z programu.

Dzięki wprowadzonym rozwiązaniom korzystanie z bankowości internetowej stało się wygodne, łatwiejsze w obsłudze, a co najważniejsze pozwala klientom zaoszczędzić cenny czas.

W październiku 2016 r. profil „Bank BPS Mobilnie” uruchomiony został w serwisach społecznościowych:

- Facebook: <https://www.facebook.com/BankBPSMobilnie/>,
- Twitter: <https://twitter.com/BankBPSmobilnie/>,
- Instagram: <https://www.instagram.com/bankbpsmobilnie/>.

Za pośrednictwem powyższych mediów, Bank nie tylko promuje usługi związane z bankowością mobilną i zwiększa rozpoznawalność marki, ale także poszerza świadomość klientów w kwestiach cyberprzestępstwa oraz sposobów ochrony przed zagrożeniami. Bank przyłączył się również do kolejnej edycji Europejskiego Miesiąca Cyberprzestępstwa (ECSM - European Cyber Security Month), która odbyła się w październiku 2016 r.

W trakcie kampanii zaprezentowane zostały projekty propagujące wiedzę na temat bezpiecznego korzystania z Internetu oraz rozwoju nowoczesnych technologii teleinformatycznych.

Szacuje się, że od listopada do grudnia 2016 r. profil „Bank BPS Mobilnie” dotarł do ok. 200 tysięcy odbiorców.

Bank w IV kw. 2016 r. rozpoczął cykl wykładów dla studentów Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie poświęconych bankowości, pod nazwą Akademia Banku BPS. Zajęcia prowadzone były przez pracowników oraz członków Zarządu Banku BPS S.A. Podczas spotkań prelegenci omawiali następujące tematy:

- 1) Bankowość elektroniczna i biometryczna;
- 2) Bankowość spółdzielcza w Polsce – wyróżniki – misja – wartości;
- 3) Aplikacje mobilne jako narzędzie współczesnej bankowości;
- 4) Informatyka bankowa – organizacja i procesy.

W 2016 r. prowadzono intensywne kampanie promocyjne aplikacji mobilnej „BPS Mobilnie” oraz bankowości internetowej e25. Przykładem jest organizacja stanowiska promocyjnego Banku BPS na Centralnych Targach Rolniczych organizowanych w Nadarzynie w dniach 25-27 listopada 2016 r. Pracownicy Banku przygotowywali również publikacje, które były zamieszczane w mediach tradycyjnych i serwisach internetowych o tematyce bankowej i ekonomicznej. Dzielili się oni fachową wiedzą m.in. na łamach miesięcznika „Nowoczesny Bank Spółdzielczy”, „Miesięcznika Finansowego BANK”, Magazynu Grupy BPS „Bank Wspólnych Sił” oraz portali: aleBank.pl, PRNews.pl.

XII. SYTUACJA FINANSOWA BANKU

12.1. Aktywa Banku

Według stanu na 31.12.2016 r. aktywa ogółem Banku BPS S.A. wyniosły 20,1 mld zł i były wyższe od wielkości odnotowanej na koniec roku poprzedniego o 2,3 mld zł, tj. o 13,2 %.

Tabela 18. Główne pozycje aktywów Banku (w tys. zł)

Wyszczególnienie	31.12.2015	31.12.2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 357 048	1 697 907	340 859	125,1%
Należności od innych banków	900 261	810 981	-89 280	90,1%
Pochodne instrumenty finansowe	6 133	6 330	197	103,2%
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	7 370 363	8 076 501	706 138	109,6%
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	34 780	0	-34 780	-
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	4 717 108	4 879 003	161 895	103,4%
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	2 513 528	3 674 746	1 161 218	146,2%
Inwestycje w jednostki podporządkowane	534 947	619 597	84 650	115,8%
Wartości niematerialne	58 382	53 033	-5 349	90,8%
Rzeczowe aktywa trwałe	87 098	80 724	-6 374	92,7%
Pozostałe aktywa	144 214	155 771	11 557	108,0%
Suma aktywów	17 723 862	20 054 593	2 330 731	113,2%

W 2016 r. nastąpiło przede wszystkim zwiększenie poziomu:

- 1) aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz utrzymywanych do terminu zapadalności (łącznie o 1,3 mld zł, tj. o 18,3 %), co było wynikiem wzrostu środków banków spółdzielczych ulokowanych w Banku, które stanowią podstawowe źródło finansowania inwestycji w instrumenty dłużne;
- 2) kredytów i pożyczek udzielonych klientom (o 0,7 mld zł), głównie na skutek zwiększenia portfela kredytowego sektora instytucji rządowych i samorządowych (intensyfikacja działań w zakresie finansowania Jednostek Samorządu Terytorialnego);
- 3) środków w kasie oraz Banku Centralnym (o 0,3 mld zł) – w związku z koniecznością utrzymania średniego miesięcznego salda na tym rachunku w wysokości wynikającej z deklaracji rezerwy obowiązkowej.

Największe obniżenie stanu aktywów w stosunku do poziomu odnotowanego na koniec 2015 r. nastąpiło natomiast w przypadku należności od innych banków (o 89,3 mln zł), m.in. w rezultacie zmniejszenia poziomu lokat złożonych przez Bank w bankach spółdzielczych.

12.2. Pasywa Banku

Suma bilansowa Banku w największym stopniu kształtowana jest przez zobowiązania wobec innych banków, które na koniec 2016 r. wyniosły 15,7 mld zł i stanowiły 78,3 % jej wartości. Na przestrzeni minionego roku odnotowano wzrost powyższych zobowiązań o 2,1 mld zł, wynikający ze zwiększenia poziomu depozytów głównych depozytariuszy Banku, tj. banków spółdzielczych. Wpływ na zaistniałą sytuację miał znaczący przyrost depozytów klientów banków spółdzielczych, wynikający z wypłat dofinansowań oraz dotacji unijnych dla rolników i przedsiębiorców. Dodatkowo, Bank w ubiegłym roku prowadził szereg działań mających na celu pozyskanie środków od zrzeszonych banków spółdzielczych (m.in. promocyjne oprocentowanie depozytów BS, zmiany w zakresie przyjmowania zleceń na zakup bonów pieniężnych).

Tabela 19. Główne pozycje pasywów Banku (w tys. zł)

Wyszczególnienie	31.12.2015	31.12.2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	42	37	-5	88,1%
Zobowiązania wobec innych banków	13 617 643	15 702 585	2 084 942	115,3%
Pochodne instrumenty finansowe	3 419	1 353	-2 066	39,6%
Zobowiązania wobec klientów	1 975 592	2 602 320	626 728	131,7%
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 353 779	919 803	-433 976	67,9%
Pozostałe zobowiązania i rezerwy	131 654	133 655	2 001	101,5%
Kapitał własny ogółem	641 733	694 840	53 107	108,3%
Suma zobowiązań i kapitału własnego	17 723 862	20 054 593	2 330 731	113,2%

W porównaniu do poziomu odnotowanego na koniec 2015 r. zwiększeniu uległy również zobowiązania wobec klientów niebankowych (o 0,6 mld zł). Było to przede wszystkim efektem wzrostu środków sektora finansowego (w tym głównie Spółdzielni zarządzającej Systemem Ochrony Instytucjonalnej Zrzeszenia BPS) oraz podmiotów gospodarczych.

Obniżeniu uległy natomiast zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych (o 0,4 mld zł), z uwagi na fakt, iż Bank w IV kw. 2016 r. nie oferował bankom spółdzielczym Bankowych Papierów Wartościowych.

Według stanu na 31.12.2016 r. kapitał własny Banku wyniósł 694,8 mln zł i w ciągu roku zwiększył się o 53,1 mln zł. Bank w 2016 r. przeprowadził 7 emisji akcji własnych serii: O, P, R, S, T, W i Z o łącznej wartości 157,9 mln zł, z tego do końca 2016 r. do funduszy własnych Bank mógł zaliczyć pięć pierwszych emisji na kwotę 113,1 mln zł, które po odliczeniu kosztów emisji zasilily kapitał zakładowy i zapasowy. W przypadku pozostałych dwóch serii W i Z wyemitowanych w listopadzie 2016 r., zakończenie procesu ich rejestracji w KRS nastąpiło w styczniu 2017 r. Na poziomie niższym niż przed rokiem ukształtował się natomiast kapitał z aktualizacji wyceny, co było związane z wysięgowaniem dodatniej wyceny wynikającej z przeszacowania do wartości godziwej udziału posiadanego przez Bank w VISA Europe oraz pogorszeniem wyceny instrumentów finansowych dostępnych do sprzedaży, w tym głównie Obligacji Skarbu Państwa.

12.3. Rachunek zysków i strat

Bank BPS S.A. w 2016 r. wygenerował zysk brutto w wysokości 49,0 mln zł oraz netto w kwocie 38,2 mln zł. Osiągnięte przez Bank wyniki były znacznie wyższe od wielkości uzyskanych w roku poprzednim. Odnotowano wzrost wyniku realizowanego na działalności podstawowej, co było przede wszystkim efektem otrzymania przez Bank w czerwcu 2016 r. przychodu związanego z rozliczeniem transakcji przejęcia Visa Europe przez Visa Inc.

Tabela 20. Wybrane elementy rachunku zysków i strat (w tys. zł)

Wyszczególnienie	2015	2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Wynik z tytułu odsetek	245 132	217 545	-27 587	88,7%
Wynik z tytułu prowizji i opłat	47 306	51 254	3 948	108,3%
Przychody z tytułu dywidend	2 140	845	-1 295	39,5%
Wynik na działalności inwestycyjnej, wycenie aktywów i zobowiązań finansowych oraz z pozycji wymiany	29 595	157 095	127 500	530,8%
Wynik na działalności podstawowej	324 173	426 739	102 566	131,6%
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	10 507	-12 070	-22 577	-
Ogólne koszty administracyjne	229 896	230 258	362	100,2%
Wynik z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości	-100 979	-135 383	-34 404	134,1%
Wynik finansowy brutto	3 805	49 028	45 223	1 288,5%
Bieżący podatek dochodowy	0	-2 710	-2 710	-
Odroczony podatek dochodowy	-1 818	-8 079	-6 261	444,4%
Wynik finansowy netto	1 987	38 239	36 252	1 924,5%

Wynik z tytułu odsetek

W 2016 r. wynik odsetkowy Banku wyniósł 217,5 mln zł i był niższy od osiągniętego w 2015 r. o 27,6 mln zł, tj. o 11,3 %.

Tabela 21. Wynik z tytułu odsetek (w tys. zł)

Wyszczególnienie	2015	2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Wynik z tytułu odsetek:	245 132	217 545	-27 587	88,7%
Przychody z tytułu odsetek	468 704	450 838	-17 866	96,2%
Koszty z tytułu odsetek	223 572	233 293	9 721	104,3%

Spadek wyniku odsetkowego był przede wszystkim konsekwencją obniżenia rentowności niektórych produktów bankowych, m.in. na skutek niekorzystnych warunków w zakresie rynkowych stóp procentowych. Niższą niż w roku poprzednim marżę odsetkową odnotowano przede wszystkim na:

- kredytach ogółem Banku (o 0,36 pp.)¹ – co było efektem stopniowej spłaty kredytów udzielanych w okresach korzystniejszych cen na rynku kredytowym oraz zmiany struktury kredytów (wzrost udziału kredytów dla JST, które charakteryzują się niską marżą);
- dłużnych papierach wartościowych (o 0,07 pp.)¹ – głównie na obligacjach Skarbu Państwa oraz obligacjach komunalnych i komercyjnych;
- depozytach banków spółdzielczych (o 0,02 pp.)² – co było wynikiem m.in. oferowania BS-om w wybranych dniach promocyjnego oprocentowania dla depozytów krótkoterminowych (w celu zatrzymania odpływu ich środków) oraz utrzymywania oprocentowania depozytów bieżących na stałym poziomie w wysokości 0,2 %.

Wynik z tytułu prowizji i opłat

Wynik z tytułu prowizji i opłat w 2016 r. wyniósł 51,3 mln zł i w porównaniu do uzyskanego w 2015 r. był wyższy o 3,9 mln zł, tj. o 8,3 %.

Tabela 22. Wynik z tytułu prowizji i opłat (w tys. zł)

Wyszczególnienie	2015	2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Wynik z tytułu prowizji, z tego:	47 306	51 254	3 948	108,3%
z tytułu kredytów i pożyczek	18 854	16 963	-1 891	90,0%
z tytułu obsługi rachunków bankowych	6 222	5 733	-489	92,1%
z tytułu rozliczeń pieniężnych	19 705	23 033	3 328	116,9%
z tytułu kart płatniczych i kredytowych	7 419	10 061	2 642	135,6%
z tytułu administracji wierzytelnościami	-4 593	-4 806	-213	104,6%
pozostałe	-301	270	571	-

Wzrost wyniku z tytułu prowizji odnotowano przede wszystkim w obszarze:

- 1) rozliczeń pieniężnych (o 3,3 mln zł), co było głównie rezultatem:
  - a) wprowadzenia począwszy od 2 marca 2015 r. opłaty za transakcje zasileń i odprowadzeń gotówkowych banków spółdzielczych oraz podwyższeniem tej opłaty z dniem 1 października 2015 r.,
  - b) wzrostu przychodów z tytułu rozliczeń elektronicznych w związku ze wzrostem liczby realizowanych transakcji;
- 2) kart płatniczych i kredytowych (o 2,6 mln zł), co związane było z:
  - a) przełączeniem bankomatów Banku do sieci Planet Cash. Bank nie otrzymuje przychodów interchange za transakcje kartami innych banków i jednocześnie nie ponosi opłat za obsługę bankomatów i transakcji w nich realizowanych. Zlikwidowane zostały również opłaty za dzierżawę tych urządzeń. Dodatkowo, nie są ponoszone koszty gotówki, serwisu i łączności do bankomatów. Nową pozycją natomiast, która pojawiła się po stronie kosztów jest miesięczny czynsz za bankomaty sieci Planet Cash zlokalizowane w placówkach Banku BPS,

¹ Marża odsetkowa liczona zarządczo jako różnica pomiędzy przychodowością odsetkową, a średnią stawką rynkową dla danej waluty

² Marża odsetkowa liczona zarządczo jako różnica pomiędzy średnią stawką rynkową dla danej waluty, a kosztowością odsetkową

- b) podwyższeniem od 1 lutego 2015 r. opłaty pobieranej od banków spółdzielczych za wydawnictwo i obsługę kart, w związku z uruchomieniem w Zrzeszeniu BPS portalu Kartosfera dla klientów banków.

Natomiast na poziomie niższym niż przed rokiem ukształtował się głównie wynik z tytułu prowizji w zakresie kredytów i pożyczek (o 1,9 mln zł), przede wszystkim w efekcie mniejszej niż w 2015 r. kwoty udzielonych kredytów, szczególnie w segmencie przedsiębiorstw niefinansowych.

Przychody z tytułu dywidend

Przychody z tytułu dywidend ukształtowały się na poziomie 0,8 mln zł i w porównaniu do wielkości uzyskanej w 2015 r. były niższe o 1,3 mln zł.

Tabela 23. Otrzymane dywidendy (w tys. zł)

Wyszczególnienie	2015	2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Razem przychody z tytułu dywidend, z tego:	2 140	845	-1 295	39,5%
Dywidendy od jednostek podporządkowanych	675	0	-675	0%
Dywidendy od banków oraz od udziałów w BS	143	93	-50	65,0%
Dywidendy od KIR S.A.	1 322	708	-614	53,6%
Dywidendy z tyt. inwestycji kapitałowych, mniejszościowych	0	44	44	-

Obniżenie przychodów z tytułu dywidend było przede wszystkim konsekwencją

- 1) nieotrzymania dywidendy od spółek zależnych Banku, w związku z ich trudną sytuacją finansową lub z uwagi na fakt, iż spółki nie spełniły kryteriów warunkujących jej wypłatę określonych przez KNF, w tym m.in. w zakresie oceny BION (w 2015 r. dywidendę wypłaciło Centrum Finansowe Banku BPS S.A.);
- 2) niższej niż w roku poprzednim dywidendy otrzymanej z KIR (Zarząd KIR zdecydował, że 55 % wypracowanego w 2015 r. zysku zostanie przeznaczone na dywidendę, a pozostałe 45 % na zasilenie kapitałów własnych Spółki, tj. na rozwój Izby).

Wynik na działalności inwestycyjnej, wycenie aktywów i zobowiązań finansowych oraz z pozycji wymiany

W 2016 r. Bank zrealizował wynik na działalności inwestycyjnej, wycenie aktywów i zobowiązań finansowych oraz z pozycji wymiany na poziomie 157,1 mln zł, tj. wyższym od osiągniętego w 2015 r. o 127,5 mln zł.

Powyższa sytuacja była przede wszystkim efektem otrzymania przez Bank w czerwcu 2016 r. ekwiwalentu finansowego wynikającego z posiadanego udziału w Visa Europe (131,3 mln zł), który został wypłacony członkom tej organizacji w związku z przejęciem Visa Europe przez Visa Inc. W wyniku rozliczenia transakcji Bank otrzymał kwotę 22,3 mln EUR płatną w gotówce oraz 8 097 sztuk uprzywilejowanych akcji serii C Visa Inc. Ponadto, na dzień rozliczenia transakcji Bank ujął w przychodach z operacji finansowych jako bieżącą wartość należności z tytułu odroczonej płatności kwotę 1,8 mln EUR. Powyższa kwota zaewidencjonowana została w wyniku na działalności inwestycyjnej.

Tabela 24. Wynik na działalności inwestycyjnej, wycenie aktywów i zobowiązań finansowych oraz z pozycji wymiany (w tys. zł)

Wyszczególnienie	2015	2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Wynik na działalności inwestycyjnej, wycenie aktywów i zobowiązań finansowych oraz z pozycji wymiany, z tego:	29 595	157 095	127 500	530,8%
wynik na instrumentach dłużnych	14 358	12 181	-2 177	84,8%
wynik na instrumentach kapitałowych	3 074	131 356	128 282	4 273,1%
wynik na instrumentach pochodnych	12 822	603	-12 219	4,7%
wynik z pozycji wymiany	-659	12 955	13 614	-

Wynik na pozostałej działalności operacyjnej

Wynik na pozostałej działalności operacyjnej Banku za 2016 r. wyniósł minus 12,1 mln zł i był niższy od wielkości odnotowanej w roku poprzednim o 22,6 mln zł.

Tabela 25. Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto (w tys. zł)

Wyszczególnienie	2015	2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto, z tego:	10 507	-12 070	-22 577	-
z tytułu sprzedaży i zakupu towarów i usług	4 386	1 217	-3 169	27,7%
z tytułu sprzedaży i likwidacji majątku i aktywów trwałych	4 790	984	-3 806	20,5%
z tytułu odzyskanych należności i kosztów ich windykacji	1 140	2 319	1 179	203,4%
z tytułu rezerw	-939	-1 113	-174	118,5%
z pozostałych tytułów	1 130	-15 477	-16 607	-

Największy wpływ na obniżenie wyniku w powyższym obszarze miało wygenerowanie straty w pozycji „pozostałe tytuły”, co było związane ze sprzedażą części certyfikatów inwestycyjnych BPS 1 NS FIZ. Należy jednak zaznaczyć, iż na powyższe papiery Bank w poprzednich okresach utworzył odpisy z tytułu utraty wartości, dlatego też ich sprzedaż spowodowała rozwiązanie utworzonych odpisów, co wpłynęło na poprawę wyniku z tytułu odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości na pozostałych aktywach.

Dodatkowo, w 2016 r. nastąpiło obniżenie wyniku z tytułu:

- 1) sprzedaży i zakupu towarów i usług, co było między innymi wynikiem niższych przychodów uzyskanych przez Bank z tytułu usług świadczonych na rzecz banków spółdzielczych;
- 2) sprzedaży i likwidacji majątku i aktywów trwałych, przede wszystkim ze względu na mniejszą wartość sprzedanych w 2016 roku nieruchomości, będących własnością Banku.

Odnotowano natomiast korzystniejszy poziom wyniku z tytułu odzyskanych należności i kosztów ich windykacji, głównie w rezultacie uzyskania większych niż w roku poprzednim przychodów związanych z odzyskaniem kosztów windykacyjnych oraz niższych kosztów opłat od spraw związanych z dochodzeniem należności wynikających z czynności bankowych.

Ogólne koszty administracyjne

W 2016 r. kontynuowano działania w zakresie optymalizacji poziomu ponoszonych wydatków. Funkcjonujący w Banku system zarządzania kosztami działania zapewnia właściwy nadzór i kontrolę nad ponoszonymi wydatkami, jak również ścisłe przestrzeganie przyjętych budżetów. W efekcie podejmowanych w 2016 r. działań, koszty administracyjne ukształtowały się na poziomie zbliżonym do wygenerowanych w 2015 r.

Tabela 26. Ogólne koszty administracyjne (w tys. zł)

Wyszczególnienie	2015	2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Ogólne koszty administracyjne, z tego:	229 896	230 258	362	100,2%
Koszty świadczeń pracowniczych	89 267	88 396	-871	99,0%
Koszty rzeczowe	82 513	85 665	3 152	103,8%
Koszty związane z BFG, w tym:	25 483	7 477	-18 006	29,3%
- opłaty obowiązkowe (roczna i ostrożnościowa)	21 096	7 147	-13 949	33,9%
- pozostałe (wypłaty środków gwarantowanych)	4 387	330	-4 057	7,5%
Koszty związane z KNF	1 851	907	-944	49,0%
Koszty związane z SSOZ BPS	0	18 657	18 657	-
Koszty opłat na rzecz Funduszy Wsparcia Kredytobiorców	1 328	0	-1 328	0%
Koszty opłat na Rzecznika Finansowego	0	107	107	-
Pozostałe koszty administracyjne	2 237	1 972	-265	88,2%
Amortyzacja	27 217	27 077	-140	99,5%

Odnotowany w 2016 r. spadek kosztów świadczeń pracowniczych (o 0,9 mln zł), związany był z niższym niż przed rokiem poziomem zatrudnienia w Banku. W związku z przeprowadzonymi działaniami optymalizującymi w sieci sprzedaży (m.in. likwidacja nierentownych placówek, centralizacja wybranych procesów) oraz migracją części pracowników do Spółdzielni Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS (wybór modelu opartego o powołanie zewnętrznego podmiotu zarządzającego Systemem), stan zatrudnienia na dzień 31.12.2016 roku ukształtował się na poziomie niższym niż na koniec 2015 r. o 79 etatów. W efekcie, odnotowano korzystniejszy niż w roku poprzednim poziom kosztów wynagrodzeń zasadniczych oraz składek na ubezpieczenia społeczne, ściśle skorelowanych z poziomem wynagrodzeń.

Na poziomie wyższym niż przed rokiem (o 3,2 mln zł) ukształtowały się koszty rzeczowe. Powyższa sytuacja związana była przede wszystkim z wygenerowaniem wyższych niż w 2015 r. kosztów w zakresie:

- 1) najmu i dzierżawy lokali, głównie w rezultacie najmu powierzchni w nieruchomościach należących do spółki zależnej BPS Nieruchomości;
- 2) reprezentacji i reklamy, w efekcie przeprowadzenia w 2016 r. kampanii reklamowych, na które Bank pozyskał środki od organizacji Visa, Mastercard oraz MoneyGram.

Jednocześnie, w 2016 r. odnotowano korzystniejszy poziom kosztów:

- 1) eksploatacji systemów informatycznych, co związane było z niższymi kosztami serwisu i eksploatacji bankomatów (centralizacja umowy serwisu bankomatów wraz z wynegocjowaniem niższej ceny) oraz wypowiedzeniem umowy na dzierżawę monitorów multimedialnych i urządzeń w strefach samoobsługowych;
- 2) transportu, z związku z ograniczeniem floty pojazdów służbowych;
- 3) usług w zakresie doradztwa prawnego, w efekcie dalszej optymalizacji wydatków w obszarze zewnętrznej obsługi prawnej (ograniczanie zleceń dla kancelarii zewnętrznych).

Ponadto, w 2016 r. nie zaistniała konieczność dokonania przez Bank wpłaty na rzecz Funduszu Wsparcia Kredytobiorców (FWK), podczas gdy w grudniu 2015 r. Bank zobowiązany był do utworzenia rezerwy na pokrycie składki na FWK w wysokości 1,3 mln zł (w październiku 2015 r. Sejm przyjął Ustawę o wsparciu kredytobiorców,

która zobowiązuje Banki do dokonania wpłat na FWK w wysokości proporcjonalnej do wielkości posiadanego portfela kredytów mieszkaniowych dla gospodarstw domowych, których opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekracza 90 dni).

W 2016 r. miała miejsce zmiana struktury wydatków ponoszonych na tzw. opłaty obowiązkowe. W związku z przystąpieniem Banku do Spółdzielni Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS, w 2016 r. Bank poniósł koszty opłat na rzecz ww. Spółdzielni w wysokości 18,7 mln zł. Jednocześnie, Bank został zwolniony z części opłat obowiązkowych wnoszonych na rzecz BFG i KNF (koszty opłat na rzecz ww. podmiotów wyniosły odpowiednio 7,1 mln zł oraz 0,9 mln zł). Ponadto, w 2016 r. Bank poniósł koszty wypłaty środków gwarantowanych deponentom Banku Spółdzielczego w Nadarzynie (0,3 mln zł), podczas gdy w 2016 r. Bank poniósł koszty wypłaty środków gwarantowanych deponentom Spółdzielczego Banku Rzemiosła i Rolnictwa w Wołominie (w wysokości 4,4 mln zł).

Poniesione w 2016 r. koszty amortyzacji wyniosły 27,1 mln zł, tj. były nieznacznie niższe niż w 2015 r. W związku ze sprzedażą w 2015 r. czterech nieruchomości własnych jednostce podporządkowanej Banku – BPS Nieruchomości Sp. z o.o. (powołanej w celu obsługi administracyjnej i zarządzania majątkiem Banku BPS S.A.), w 2016 r. nastąpił spadek kosztów amortyzacji rzeczowych aktywów trwałych (o 2,3 mln zł). Jednocześnie, w efekcie rozliczenia pod koniec 2015 r. uruchomionych produkcyjnie projektów informatycznych, w 2016 r. odnotowano wzrost kosztów amortyzacji wartości niematerialnych (o 2,1 mln zł).

Wynik z tytułu odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe

Wynik z tytułu odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe za 2016 r. wyniósł minus 135,4 mln zł i w porównaniu do wielkości odnotowanej za 2015 r. uległ pogorszeniu o 34,4 mln zł. Było to głównie rezultatem zwiększenia poziomu odpisów na aktywa finansowe dostępne do sprzedaży (o 40,5 mln zł), co było związane przede wszystkim z utworzeniem wyższych niż w roku poprzednim odpisów na obligacje komercyjne dwóch podmiotów, w tym jednej spółki zależnej Banku.

Tabela 27. Wynik z tytułu odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe (w tys. zł)

Wyszczególnienie	2015	2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Wynik z tytułu odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe, z tego:	-100 979	-135 383	-34 404	134,1%
Kredyty i pożyczki udzielone klientom i bankom	-83 204	-87 424	-4 220	105,1%
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	10 430	-30 075	-40 505	-
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	-873	-777	96	89,0%
Inwestycje w jednostki podporządkowane	-29 134	-15 899	13 235	54,6%
Wartości niematerialne	0	-1 003	-1 003	-
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	1 859	950	-909	51,1%
Pozostałe	-57	-1 155	-1 098	2 026,3%

12.4. Fundusze własne i łączny współczynnik kapitałowy

W roku 2016 funkcjonowanie systemu zarządzania kapitałem w Banku opierało się na poniższych regulacjach zewnętrznych:

- 1) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych;
- 2) Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym;
- 3) Ustawa Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 roku (z póź. zm.);
- 4) Uchwała KNF Nr 258/2011 z dnia 4 października 2011 roku w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku.

W Banku istnieje udokumentowany proces zarządzania adekwatnością kapitałową i monitorowania kapitału, funkcjonujący na podstawie „Instrukcji funkcjonowania procesu oceny adekwatności poziomu kapitału wewnętrznego (ICAAP) w Banku BPS S.A.” oraz „Polityki zarządzania kapitałem w Banku BPS S.A.”.

Proces zarządzania adekwatnością kapitałową obejmuje pomiar, monitorowanie, raportowanie, limitowanie i kontrolę adekwatności kapitałowej, efektywną alokację kapitału oraz procedury awaryjne. Podstawową miarą stosowaną do pomiaru adekwatności kapitałowej są współczynniki kapitałowe.

Tabela 28. Adekwatność kapitałowa Banku (w tys. zł)

Wyszczególnienie	31.12.2015	31.12.2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Fundusze własne ogółem	812 470	910 738	98 268	112,1%
Kapitał Tier I	509 029	559 263	50 234	109,9%
Kapitał Tier II	303 441	351 475	48 034	115,8%
Łączna kwota ekspozycji na ryzyko, z tego na:	8 562 790	8 524 770	-38 020	99,6%
ryzyko w odniesieniu do ryzyka kredytowego	7 836 502	7 814 226	-22 276	99,7%
ryzyko z tytułu ryzyka operacyjnego	700 119	701 617	1 498	100,2%
ryzyko z tytułu ryzyka rynkowego	24 920	8 192	-16 728	32,9%
ryzyko z tytułu korekty wyceny kredytowej	1 249	735	-514	58,8%
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I	5,9%	6,6%	0,7 pp.	-
Łączny współczynnik kapitałowy	9,5%	10,7%	1,2 pp.	-

Według stanu na 31.12.2016 r. fundusze własne Banku ukształtowały się na poziomie 910,7 mln zł i w porównaniu do stanu odnotowanego na koniec 2015 r. wzrosły o 98,3 mln zł, tj. o 12,1 %.

W ubiegłym roku Bank prowadził szereg działań mających na celu wzmocnienie bazy kapitałowej i konsekwentnie realizował cele wyznaczone w tym obszarze na 2016 r. W efekcie, w minionym roku przeprowadzono:

- 7 emisji akcji własnych o łącznej wartości 157,9 mln zł.

Środki pochodzące z pięciu pierwszych emisji akcji zasiły fundusze własne Banku kwotą 111,2 mln zł (po

uwzględnieniu kosztów związanych z ich przeprowadzeniem). W przypadku pozostałych dwóch serii wyemitowanych w listopadzie 2016 r., zezwolenie KNF na zaklasyfikowanie ich do kapitału podstawowego Tier I wydane zostało w dniu 31.01.2017 r.;

- 1 emisję obligacji podporządkowanych w kwocie 83,9 mln zł.

W czerwcu 2016 r. po uzyskaniu zgody KNF, wyemitowane instrumenty zaliczone zostały do kapitału Tier II, jednakże Bank zobligowany był do dokonania jego pomniejszeń o kwotę 36,1 mln zł, z tytułu amortyzacji zobowiązań podporządkowanych wyemitowanych w latach poprzednich.

Równocześnie, nastąpiło obniżenie wyceny instrumentów finansowych zaliczanych do portfela dostępnego do sprzedaży, co istotnie wpłynęło na poziom kapitału Tier I osiągniętego na koniec 2016 roku. Było to głównie związane z wyśięgowaniem dodatniej wyceny wynikającej z przeszacowania do wartości godziwej udziału posiadanego przez Bank w VISA Europe. W związku z transakcją przejęcia przez Visa Inc. organizacji Visa Europe, Bank dokonał przeszacowania do wartości godziwej powyższego udziału, którą na dzień 31.12.2015 r. ustalono na poziomie 25,3 mln EUR, tj. 107,6 mln zł. Zgodnie z art. 171a ust. 3 pkt 1) ustawy Prawo bankowe dotyczącym okresów przejściowych we wprowadzaniu Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013, 40 % powyższej kwoty, po uwzględnieniu skutków podatkowych, zasililo na koniec 2015 roku kapitał Tier I Banku. W czerwcu 2016 r. w wyniku sfinalizowania przedmiotowej transakcji Bank otrzymał ekwiwalent finansowy w formie pieniężnej oraz w formie akcji uprzywilejowanych. Przychody z omawianej transakcji zaliczone zostały do rachunku wyników, jednocześnie nastąpiło wyśięgowanie dodatniej wyceny wynikającej z dokonanego przeszacowania. Dodatkowy wpływ na spadek wyceny instrumentów finansowych miało pogorszenie ujemnej wyceny obligacji skarbowych.

Przy wyliczaniu kwot ekspozycji na ryzyko, Bank w zakresie ryzyka kredytowego stosuje metodę standardową (SA), w zakresie ryzyka operacyjnego metodę wskaźnika bazowego BIA (Basic Indicator Approach), a w obszarze ryzyka rynkowego oraz ryzyka z tytułu korekty wyceny kredytowej metody standardowe zgodnie z wymogami regulacyjnymi określonymi w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013.

Łączna kwota ekspozycji na ryzyko ukształtowała się na poziomie 8 524,8 mln zł i w porównaniu do wielkości wyznaczonej w 2015 r. była niższa o 38,0 mln zł, w tym kwota ekspozycji na ryzyko kredytowe o 22,3 mln zł.

Łączny współczynnik kapitałowy oraz współczynnik kapitału Tier I na koniec 2016 roku ukształtowały się na poziomach 10,7 % oraz 6,6 % i były wyższe od uzyskanych na koniec 2015 r. odpowiednio o 1,2 pp. i 0,7 pp.

XIII. ORGANIZACJA I ZARZĄDZANIE

13.1. Akcjonariat

Na koniec 2016 r. kapitał zakładowy Banku BPS S.A. składał się z 399 347 691 szt. akcji o wartości nominalnej 1 zł każda.

Tabela 29. Kapitał zakładowy Banku BPS S.A. na 31.12.2016 r.

Wyszczególnienie	Ilość akcji (szt.)	Wartość akcji (zł)
A	2 000 000	2 000 000
B	12 000 000	12 000 000
C	4 000 000	4 000 000
D	2 000 000	2 000 000
E	1 865 000	1 865 000
F	1 517 700	1 517 700
H	74 864 077	74 864 077
I	35 000 000	35 000 000
J	66 623 388	66 623 388
K	115 461 039	115 461 039
L	14 708 211	14 708 211
M	24 000 000	24 000 000
N	57 127	57 127
O	12 022 169	12 022 169
P	15 000	15 000
R	2 277 523	2 277 523
S	12 000 000	12 000 000
T	18 936 457	18 936 457
Ogółem	399 347 691	399 347 691

W strukturze akcjonariatu Banku BPS S.A. dominują banki spółdzielcze, posiadając łącznie 82,68 % akcji, w tym banki zrzeszone 79,72 %.

Tabela 30. Struktura akcjonariatu Banku BPS S.A. na 31.12.2016 r.

Wyszczególnienie	Ilość akcji (szt.)	Udział w kapitale zakładowym
Banki Spółdzielcze:	330 169 084	82,68%
- Banki Spółdzielcze Zrzeszone	318 378 460	79,72%
- Banki Spółdzielcze Niezrzeszone	1 344 431	0,34%
- Banki Spółdzielcze Współpracujące	10 446 193	2,62%
Inne Banki Polskie	11 452 898	2,87%
Banki Zagraniczne	4 217 815	1,06%
Pozostali akcjonariusze:	52 900 106	13,24%
- osoby fizyczne	1 406 970	0,35%
- pozostali	51 493 136	12,89%
Bank BPS S.A.	607 788	0,15%
Razem	399 347 691	100,00%

W dniu 26 listopada 2015 r. Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Banku podjęło Uchwałę nr 03/2015 w zakresie udzielenia Zarządowi Banku upoważnienia do podwyższania kapitału zakładowego Banku, poprzez emisje akcji o łącznej wartości nominalnej nie większej niż 84 000 000 zł, w drodze jednego lub kilku podwyższeń kapitału zakładowego, z możliwością pozbawienia przez Zarząd, za zgodą Rady Nadzorczej, Akcjonariuszy w całości prawa poboru w stosunku do akcji. Na podstawie ww. Uchwały NWZ, w 2016 r. przeprowadzono siedem emisji akcji, skierowanych do zrzeszonych i współpracujących banków spółdzielczych. W ramach tych emisji BS-y

objęły 63 135 190 akcji. W 2016 r. kapitał zakładowy został podwyższony łącznie o kwotę 45 251 149,00 zł wynikającą z wyemitowanych akcji serii: O, P, R, S oraz T, natomiast podwyższenie kapitału o kwotę 17 899 041,00 zł, wynikające z wyemitowanych akcji serii W i Z zostało zarejestrowane w styczniu 2017 r. Tym samym zostały zrealizowane zaplanowane w Programie postępowania naprawczego cele w zakresie wzmocnienia kapitałowego Banku na rok 2016.

W grudniu 2016 r., w ramach subskrypcji prywatnej, przeprowadzona została także ósma emisja akcji (seria U), zaferowana akcjonariuszowi mniejszościowemu. Z uwagi na fakt, że umowa objęcia akcji serii U nie została zawarta w wyznaczonym terminie, podwyższenie kapitału zakładowego Banku w drodze emisji tych akcji w ramach kapitału docelowego nie doszło do skutku.

Według stanu na 31 grudnia 2016 r. Bank posiadał 607 788 sztuk akcji własnych, które nabył w 2012 r. od akcjonariusza mniejszościowego, w ramach kapitału rezerwowego na nabycie akcji własnych Banku, utworzonego na mocy uchwały Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy Banku z dnia 27 czerwca 2012 r. w wysokości 5 mln zł.

13.2. Władze Banku

Zarząd Banku – zgodnie ze Statutem – prowadzi sprawy Banku i reprezentuje go na zewnątrz. Prezes Zarządu kieruje bieżącą działalnością oraz pełni nadzór nad całością funkcjonowania Banku.

Rada Nadzorcza sprawuje stały nadzór nad działalnością Banku. Do szczególnych obowiązków Rady należy powoływanie i odwoływanie członków Zarządu Banku, opiniowanie wszelkich wniosków i spraw wymagających uchwały Walnego Zgromadzenia, wybór biegłego rewidenta badającego sprawozdanie finansowe, zatwierdzanie rocznych planów finansowych i wieloletnich programów rozwoju Banku, zatwierdzanie regulaminu organizacyjnego Banku i regulaminu działania Zarządu Banku. Członków Rady Nadzorczej wybiera Walne Zgromadzenie spośród osób reprezentujących akcjonariuszy Banku, za wyjątkiem dwóch członków Rady Nadzorczej niebędących akcjonariuszami lub ich pełnomocnikami uprawnionymi do wykonywania głosu na Walnym Zgromadzeniu Banku, których wybiera spośród osób spełniających kryterium niezależności.

W 2016 roku skład Zarządu Banku pozostawał niezmienny od 27 stycznia 2015 r., czyli od daty wyrażenia przez Komisję Nadzoru Finansowego zgody na powołanie:

- Pana Zdzisława Kupczyka na funkcję Prezesa Zarządu Banku BPS S.A.,
  - Pana Artura Adamczyka na funkcję Wiceprezesa Zarządu, któremu powierzono zarządzanie ryzykiem.
- Skład Zarządu Banku w 2016 r. kształtował się następująco:

Tabela 31. Skład osobowy Zarządu Banku BPS S.A. w 2016 r.

Imię i Nazwisko	Pełniona funkcja
Zdzisław Kupczyk	Prezes Zarządu
Artur Adamczyk	Wiceprezes Zarządu
Piotr Chrzanowski	Wiceprezes Zarządu
Dariusz Olkiewicz	Wiceprezes Zarządu

W dniu 23 marca 2016 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Banku dokonało wyboru uzupełniającego skład Rady Nadzorczej o dwóch członków spełniających kryterium niezależności. Uchwałami nr 05/2016 oraz 06/2016 Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Banku powołało Pana Sławomira Juszczyka oraz Pana Andrzeja Pawlika do Rady Nadzorczej na kadencję obejmującą lata 2013-2017. Bank zrealizował tym samym wymogi nadzorcze

oraz warunek nałożony przez Komisję Nadzoru Finansowego zawarty w decyzji dotyczącej uznania Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS, w zakresie powołania do Rady Nadzorczej dwóch niezależnych Członków. W 2016 r. Rada Nadzorcza kadencji obejmującej lata 2013-2017 działała w następującym składzie:

Tabela 32. Skład osobowy Rady Nadzorczej Banku BPS S.A. w 2016 roku

Imię i nazwisko	Pełniona funkcja
Adam Dudek	Przewodniczący Rady Nadzorczej
Roman Hrynkiewicz	Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej
Roman Domański	Sekretarz Rady Nadzorczej
Zbigniew Bodzioch	Członek Rady Nadzorczej
Józef Czysz	Członek Rady Nadzorczej
Dariusz Jasiński	Członek Rady Nadzorczej
Sławomir Juszczyk	Członek Rady Nadzorczej (od 23 marca 2016 roku)
Paweł Kapel	Członek Rady Nadzorczej
Witold Morawski	Członek Rady Nadzorczej
Barbara Pasierb	Członek Rady Nadzorczej
Andrzej Pawlik	Członek Rady Nadzorczej (od 23 marca 2016 roku)
Piotr Piasecki	Członek Rady Nadzorczej
Hanna Ruszczyńska	Członek Rady Nadzorczej
Czesław Swacha	Członek Rady Nadzorczej
Tadeusz Tur	Członek Rady Nadzorczej
Zdzisław Wojdak	Członek Rady Nadzorczej
Jerzy Woźniczko	Członek Rady Nadzorczej

13.3. Zasady Ładu Korporacyjnego

Decyzją Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy z dnia 2 grudnia 2014 roku oraz Rady Nadzorczej, Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. przyjął Zasady Ładu Korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych, wydane przez Komisję Nadzoru Finansowego w dniu 22 lipca 2014 roku. Zasady Ładu Korporacyjnego są zbiorem zasad określających relacje wewnętrzne i zewnętrzne instytucji nadzorowanych, w tym relacje z udziałowcami i klientami, ich organizację, funkcjonowanie nadzoru wewnętrznego oraz kluczowych systemów i funkcji wewnętrznych, a także organów statutowych i zasad ich współdziałania. Są one istotnym dokumentem programowym w strategicznej polityce korporacyjnej Banku, który kształtuje odpowiednie modele postępowania.

Zarząd Banku Polskiej Spółdzielczości S.A., wykonując Uchwałę Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia, implementował Zasady Ładu Korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych wydane przez Komisję Nadzoru Finansowego z dnia 22 lipca 2014 roku, z uwzględnieniem zasady proporcjonalności wynikającej ze skali, charakteru i specyfiki działania Banku. Korzystając z ww. zasady, w roku 2016 Bank nie stosował następujących zapisów ZŁK:

- 1) § 8 ust. 4 w brzmieniu: „Instytucja nadzorowana, gdy jest to uzasadnione liczbą udziałowców, powinna dążyć do ułatwiania udziału wszystkim udziałowcom w zgromadzeniu organu stanowiącego instytucji

nadzorowanej, między innymi poprzez zapewnienie możliwości elektronicznego aktywnego udziału w posiedzeniach organu stanowiącego.”;

- 2) § 11 ust. 3, § 49 ust. 4, § 52 ust. 2, § 53, § 54, § 55, § 56, § 57, jako niedotyczących Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.

Informacje dotyczące stosowania w Banku BPS S.A Zasad Ładu Korporacyjnego wraz z uzasadnieniem dotyczącym ww. wyłączeń dostępne są na stronie internetowej www.bankbps.pl.

13.4. Statut Banku BPS S.A.

Zasady zmiany Statutu Banku BPS S.A.

Zasady dotyczące dokonywania zmian statutu w Banku BPS S.A. odbywają się zgodnie z przepisami kodeksu spółek handlowych oraz ustawy Prawo bankowe.

W celu zmiany statutu, zgodnie z art. 34 ustawy Prawo bankowe, Bank BPS S.A., niezależnie od zakresu spraw określonych w art. 31 ust. 3 Prawa bankowego, każdorazowo kieruje wniosek do Komisji Nadzoru Finansowego o wydanie decyzji w sprawie zmiany statutu Banku. We wniosku, zawarta jest treść projektowanej zmiany wraz z uzasadnieniem. Po uzyskaniu zgody KNF na dokonanie zmiany Statutu, projekt uzyskuje ostateczne zatwierdzenie przez Zarząd Banku BPS S.A., a następnie kierowany jest pod obrady Rady Nadzorczej Banku, w celu wydania opinii, o której mowa w § 1 pkt 9 Regulaminu działania Rady Nadzorczej Banku BPS S.A., zgodnie z którym Rada opiniuje wszelkie sprawy i wnioski wymagające uchwały Walnego Zgromadzenia. Następnie, informacja o treści projektowanej zmiany kierowana jest do akcjonariuszy Banku wraz z informacją o terminie i szczegółowej procedurze uczestnictwa w danym Walnym Zgromadzeniu. Zgodnie z przepisem art. 430 k.s.h. po podjęciu uchwały w sprawie zmiany statutu przez Walne Zgromadzenie Banku BPS S.A., Rada Nadzorcza podejmuje uchwałę o ustaleniu tekstu jednolitego statutu, a następnie wniosek o wpis zmiany statutu kierowany jest do KRS.

W przypadkach szczególnych, stosowne uchwały organów Banku o zmianie statutu mogą być podejmowane przed uzyskaniem decyzji KNF pod warunkiem, iż wejdą w życie po uzyskaniu decyzji Komisji Nadzoru Finansowego.

Sposób działania Walnego Zgromadzenia i jego zasadnicze uprawnienia

Walne Zgromadzenie Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. odbywa się jako zwyczajne lub nadzwyczajne zgromadzenie, zgodnie z przepisami Kodeksu spółek handlowych i Statutu Banku na zasadach określonych w Regulaminie obrad Walnego Zgromadzenia.

Do wyłącznej kompetencji Walnego Zgromadzenia należy:

- 1) rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdania Zarządu z działalności Banku oraz sprawozdania finansowego za ubiegły rok obrotowy;
- 2) podejmowanie uchwał o podziale zysku lub pokryciu strat;
- 3) udzielanie członkom organów Banku absolutorium z wykonania przez nich obowiązków;
- 4) powoływanie i odwoływanie członków Rady Nadzorczej oraz ustalanie wysokości wynagrodzenia członków Rady;
- 5) zmiana statutu Banku;

- 6) podejmowanie uchwał w przedmiocie tworzenia i likwidowania funduszy specjalnych oraz uchwalanie regulaminów określających gospodarkę tymi funduszami;
- 7) emisja obligacji zamiennych lub z prawem pierwszeństwa;
- 8) zatwierdzanie regulaminu działania Rady Nadzorczej;
- 9) uchwalanie regulaminu obrad Walnego Zgromadzenia;
- 10) podejmowanie uchwał w przedmiocie zbycia przedsiębiorstwa bankowego lub jego zorganizowanej części oraz ustanowienie na nich ograniczonego prawa rzeczowego;
- 11) podejmowanie uchwał w sprawach wniesionych przez akcjonariuszy, Radę Nadzorczą lub Zarząd Banku, albo inne podmioty uprawnione, zgodnie z obowiązującymi przepisami i niniejszym Statutem;
- 12) ustalanie procedury dokonywania ocen odpowiedności i niezależności kandydatów na członków Rady Nadzorczej, a także ocen Rady Nadzorczej oraz jej członków w trakcie kadencji.

W Walnym Zgromadzeniu uczestniczą Akcjonariusze Banku, którymi są przede wszystkim banki spółdzielcze z nim zrzeszone, a także inne podmioty. Akcjonariusze wykonują swoje prawo głosu osobiście lub przez wyznaczonych pełnomocników. Pełnomocnictwo winno być udzielone na piśmie pod rygorem nieważności i powinno być złożone w oryginale przed rozpoczęciem Walnego Zgromadzenia, podczas rejestracji uczestników. Zgodnie z zapisami Ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających, banki spółdzielcze będące akcjonariuszami Banku są reprezentowane na Walnym Zgromadzeniu przez pełnomocników – wybranych przez Rady Nadzorcze tych banków w głosowaniu tajnym. Przedstawiciele akcjonariuszy i ich pełnomocnicy winni do pełnomocnictw załączyć wyciągi z odpowiednich rejestrów lub inne dokumenty wymieniające osoby uprawnione do reprezentowania akcjonariuszy.

Każdemu akcjonariuszowi Banku przysługuje na Walnym Zgromadzeniu jeden głos z każdej posiadanej akcji. Akcjonariusze Banku nie będący bankami spółdzielczymi zrzeszonymi z Bankiem, na Walnym Zgromadzeniu nie mogą wykonywać łącznie prawa głosu z więcej niż 24 % akcji.

Z uwagi na fakt, iż wszystkie akcje wyemitowane przez Bank są akcjami imiennymi, Walne Zgromadzenia zwoływane są za pomocą listów poleconych lub przesyłek nadanych pocztą kurierską, wysłanych co najmniej dwa tygodnie przed terminem Walnego Zgromadzenia. Akcjonariusz lub akcjonariusze reprezentujący co najmniej jedną dwudziestą kapitału zakładowego, mogą żądać umieszczenia określonych spraw w porządku obrad najbliższego Walnego Zgromadzenia. Żądanie powinno zostać złożone na piśmie lub w postaci elektronicznej Zarządowi nie później niż na czternaście dni przed wyznaczonym terminem Walnego Zgromadzenia i zawierać uzasadnienie lub projekt uchwały dotyczącej proponowanego punktu porządku obrad. Wszystkie sprawy umieszczone w porządku obrad Walnego Zgromadzenia, Zarząd Banku przedstawia Radzie Nadzorczej i Radzie Zrzeszenia do zaopiniowania.

Walne Zgromadzenie, jeżeli zostało zwołane prawidłowo, jest zdolne do podejmowania uchwał bez względu na liczbę reprezentowanych na nim akcji. Uchwały Walnego Zgromadzenia są podejmowane zwykłą większością oddanych głosów, o ile Statut oraz Kodeks spółek handlowych nie wymagają większości kwalifikowanej. Uchwały podejmowane w zakresie zmian w Statucie Banku, zapadają większością 3/4 głosów oddanych. Uchwały podejmowane w zakresie wyłączenia prawa poboru zapadają większością 4/5 głosów oddanych. Uchwały na Walnym Zgromadzeniu podejmowane mogą być jedynie w sprawach objętych porządkiem obrad, za wyjątkiem uchwał porządkowych oraz w sprawie zwołania Walnego Zgromadzenia. W sprawach nieobjętych porządkiem obrad można powziąć uchwałę, jeżeli cały kapitał zakładowy jest reprezentowany na Walnym Zgromadzeniu, a nikt z obecnych nie wniósł sprzeciwu co do powzięcia uchwały.

Walne Zgromadzenie może zmienić porządek obrad w ten sposób, że zmieni kolejność poszczególnych punktów.

Akcjonariusze w trakcie obrad Walnego Zgromadzenia mają prawo do zabrania głosu, którego udziela Przewodniczący Walnego Zgromadzenia. W razie potrzeby złożenia wyjaśnień Przewodniczący Walnego Zgromadzenia udziela głosu członkom Rady Nadzorczej lub członkom Zarządu Banku.

W zgłoszonej sprawie formalnej może zabrać głos najwyżej dwóch mówców, w tym jeden za wnioskiem, drugi przeciw oraz ewentualnie obecny na obradach ekspert, po czym Przewodniczący Walnego Zgromadzenia zarządza głosowanie w sprawie przyjęcia lub odrzucenia wniosku. Podczas obrad Akcjonariuszom przysługuje prawo zgłaszania wniosków, pod warunkiem odczytania ich treści oraz złożenia w formie pisemnej do Komisji Uchwał i Wniosków.

Podczas obrad Walnego Zgromadzenia głosowania są jawne, chyba że przepisy ustanawiają wymóg przeprowadzenia głosowania tajnego, które jest obligatoryjne w szczególności w następujących sprawach:

- 1) przy wyborach Rady Nadzorczej Spółki;
- 2) przy rozpatrywaniu wniosków o usunięcie członków Rady Nadzorczej Spółki;
- 3) przy wnioskach o pociągnięcie członków Rady Nadzorczej do odpowiedzialności;
- 4) w sprawach osobowych.

Akcjonariusze nie mogą, ani osobiście, ani przez pełnomocnika, ani jako pełnomocnicy innych osób głosować przy podejmowaniu uchwał dotyczących:

- 1) ich odpowiedzialności wobec Spółki z jakiegokolwiek tytułu, w tym udzielenia absolutorium;
- 2) sporów pomiędzy nimi a Spółką;
- 3) zwolnienia z zobowiązania wobec Spółki.

Na żądanie chociażby jednego z akcjonariuszy obecnych lub reprezentowanych, Przewodniczący Walnego Zgromadzenia zarządza głosowanie tajne bez względu na jego przedmiot.

13.5. Umowy zawarte między Bankiem a osobami zarządzającymi

W rozumieniu przepisów § 2 ust. 1 pkt. 30 lit. a rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 roku w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz.U. nr 33, poz. 259 z późn. zmianami) osobami zarządzającymi Bankiem są członkowie Zarządu.

Z każdym z członków Zarządu Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. była zawarta umowa o pracę obowiązująca w 2016 roku, przewidująca odprawę w razie nie powołania członka Zarządu na okres kolejnej kadencji, w wysokości trzymiesięcznego wynagrodzenia miesięcznego brutto.

Ponadto, w okresie obowiązywania umowy, na każde wezwanie Rady Nadzorczej, istnieje możliwość podpisania przez członków Zarządu umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy. Umowa ta może przewidywać okres od jednego do sześciu miesięcy obowiązywania zakazu konkurencji, w czasie którego pracownik będzie otrzymywał odszkodowanie w wysokości 50 % wynagrodzenia zasadniczego brutto za każdy miesiąc obowiązywania zakazu konkurencji.

W 2016 roku Bank Polskiej Spółdzielczości wypłacił członkom Zarządu łącznie 2 027 tys. zł wynagrodzenia z tytułu umów o pracę w związku z pełnieniem funkcji w Zarządzie. W 2016 roku Bank nie wypłacił członkom Zarządu Banku BPS S.A. zmiennych składników wynagrodzeń.

Za udział w posiedzeniach Rady Nadzorczej, niezależnie od ilości posiedzeń w danym miesiącu, członkowie Rady Nadzorczej Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. otrzymują miesięczne wynagrodzenie ryczałtowe uzależnione od pełnionej funkcji oraz przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw publicznych opublikowanego w Monitorze Polskim. W 2016 roku Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. wypłacił członkom Rady Nadzorczej łącznie 1 043 tys. zł.

13.6. Zmiany organizacyjne

W 2016 r. kontynuowano proces restrukturyzacji sieci sprzedaży. Przeprowadzono likwidację 3 Oddziałów oraz 4 Filii, w efekcie czego na dzień 31 grudnia 2016 roku, w Banku BPS S.A. funkcjonowało 40 placówek sprzedażowych, z tego 38 Oddziałów oraz 2 Filie. W wyniku centralizacji procesów związanych z analizą kredytową, w placówkach sprzedażowych Banku zlikwidowano Zespoły Analiz Kredytowych. Ponadto, w celu usprawnienia procesów sprzedaży w Oddziałach, powołany został Zespół ds. Rozwoju Biznesu, stanowiący wsparcie doradców w procesie obsługi klientów biznesowych i obsługi kredytów.

W pierwszym kwartale 2016 roku, na skutek przystąpienia Banku BPS do Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS, nastąpiła optymalizacja poziomu zatrudnienia. Przyjęty został model oparty o powołanie zewnętrznego podmiotu zarządzającego Systemem, w związku z czym nastąpiła migracja części pracowników Banku BPS S.A. do Spółdzielni Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS.

Podjęto także decyzję o zaprzestaniu outsourcingu czynności wsparcia technicznego IT dla pracowników Banku. W strukturach Departamentu Informatyki powołano Zespół Helpdesk, w efekcie czego odnotowano wzrost zatrudnienia przy jednoczesnym zmniejszeniu kosztów ponoszonych na rzecz spółki IT BPS. W 2016 roku, w ramach Departamentu Informatyki, wdrożono stały monitoring (24/7) systemów krytycznych, zwiększając tym samym bezpieczeństwo Banku i skracając czas reakcji na błędy w pracy systemów.

W 2016 r. wdrożono pilotażowo zcentralizowany model administrowania dokumentacją kredytową, rozpoczynając tym samym kluczowy etap projektu ograniczenia liczby realizowanych w placówkach sprzedażowych zadań z zakresu back office. Projekt ma charakter strategiczny dla Banku, gdyż w przyszłości istotnie wpłynie na ograniczenie liczby zatrudnionych pracowników, poprawi także efektywność procesu kredytowego w Banku.

W efekcie ww. działań optymalizacyjnych, stan zatrudnienia na dzień 31.12.2016 r. ukształtował się na poziomie 1 041 etatów i był niższy niż odnotowany na koniec 2015 r. o 79 etatów.

13.7. Zarządzanie zasobami ludzkimi

W 2016 r. wdrożono szereg inicjatyw/procesów z zakresu zarządzania zasobami ludzkimi, które wpłynęły na optymalizację zatrudnienia i wzrost efektywności pracy.

W 2016 r. nastąpiła zmiana Regulaminu wynagradzania pracowników Banku Polskiej Spółdzielczości S.A., która w szczególności miała na celu zwiększenie transparentności systemu wynagradzania, implementację do procedur bankowych zasad i wyników procesu wartościowania stanowisk oraz dostosowanie taryfikatora

placowego do wynagrodzeń rynkowych. Ponadto, rozpoczęto prace nad implementacją nowego, spójnego i efektywnego systemu wynagradzania w Spółkach Grupy BPS.

W obszarze szkoleń, koncentrowano się na podniesieniu kompetencji pracowników z zakresu zarządzania, komunikacji, obsługi klienta i sprzedaży. Przeprowadzone zostały szkolenia dedykowane kadrze menadżerskiej w Centrali Banku, w znaczącej mierze dofinansowane z Krajowego Funduszu Szkoleniowego. Głównym celem projektu było pogłębienie wiedzy menadżerów z obszaru zarządzania, w tym rozwój kluczowych umiejętności interpersonalnych. W celu zwiększenia efektywności pracy pracowników placówek sprzedażowych, w 2016 r. Dyrektorzy Oddziałów przeszkoleni zostali z metody coachingu sprzedażowego oraz zastosowania w pracy zarządczej metody coachingowej. Dodatkowo, w II kwartale 2016 r. rozpoczęto program rozwojowy „GIEŁDA WIEDZY” skierowany do wszystkich pracowników Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. Program opiera się na systemie dzielenia się wiedzą – od jego uruchomienia uczestniczyło w nim 241 pracowników Banku.

Mając na celu efektywne, wystandaryzowane i kompleksowe wprowadzenie nowego pracownika do wykonywania pracy na zajmowanym stanowisku, program adaptacji dla pracowników sieci został wzbogacony o nowe elementy. W ramach tego projektu, każdy nowy pracownik jednostek sieci sprzedaży, objęty będzie cyklem szkoleń służących zdobyciu umiejętności praktycznych. Szkolenia będą odbywać się w formie stacjonarnej, e-learningowej oraz w formie szkoleń na stanowisku pracy.

W ramach wprowadzonego w Banku systemu ocen pracowniczych opartego na modelu zarządzania przez cele (MBO), cele strategiczne Banku na 2016 r. zostały skaskadowane na całą organizację, a ich rozliczenie nastąpi do końca I kwartału 2017 r.

W 2016 r. dokonano wielowymiarowej oceny w ramach „centrum oceny” (assessment center) sukcesorów na stanowiska kluczowe w Banku. Proces poprzedzony był szkoleniami dla pracowników Departamentu Organizacyjno-Prawnego i Kadr z ww. narzędzia oraz certyfikacją do pełnienia roli asesora. Wyniki oceny potencjału kandydatów na sukcesorów posłużą do zbudowania ich planów działań rozwojowych, przygotowujących do objęcia kluczowych stanowisk. Ciągły proces oceny potencjału i szkolenia kadry rezerwowej Banku stanowi bardzo istotny element zapewnienia ciągłości działania Banku i spełnienia wymogów rekomendacyjnych nadzorcy.

W 2016 r. wdrożono nowy standard praktyk i staży, zapewniając tym samym jednostkom organizacyjnym możliwość wparcia w realizacji ich bieżących zadań, poprzez rekrutowanie do pracy w Banku studentów i praktykantów. W 2016 r. w programie praktyk w Banku uczestniczyło 31 osób. Ponadto, w ramach współpracy ze Szkołą Główną Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie zorganizowany został cykl warsztatów pod hasłem Akademia Banku BPS. Bezpośrednim celem projektu była edukacja studentów uczelni, promowanie Banku BPS S.A. jako dobrego pracodawcy oraz promowanie marki Banku BPS S.A. jako Banku przyjaznego klientom, wielokrotnie nagradzanego przez rynek za unikalne produkty. Celem pośrednim projektu było pozyskanie nowych aktywnych klientów, aktywizowanie obecnych oraz rekrutacja studentów w ramach programu praktyk i staży.

W 2016 r. w Banku po raz pierwszy przeprowadzono Badanie Zaangażowania i Satysfakcji pracowników. Badanie miało na celu otrzymanie aktualnej informacji o tym, jak pracownicy oceniają atmosferę w pracy, co sądzą o swoich przełożonych, czy są zadowoleni z systemu wynagradzania. Proces badania był anonimowy. Od IV kwartału 2016 r., prowadzone są warsztaty z udziałem przedstawicieli pracowników, mające na celu omówienie wyników badania dla poszczególnych jednostek, opracowanie „action planów” działań oraz wspólne wypracowanie i zdefiniowanie wartości Banku.

W 2016 r. Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. otrzymał po raz kolejny „Certyfikat HR Najwyższej Jakości” przyznawany przez Polskie Stowarzyszenie Zarządzania Kadrami. Wyróżnienie przyznane zostało po analizie najważniejszych obszarów zarządzania personelem takich jak: zatrudnienie, rekrutacja i program wsparcia dla odchodzących pracowników, rozwój pracowników, wynagrodzenie i systemy motywacyjne, komunikacja wewnętrzna i etyka w organizacji, employer branding i CSR. Analizę przeprowadzali audytorzy PSZK (Polskie Stowarzyszenie Zarządzania Kadrami). Certyfikat HR Najwyższej Jakości dowodzi, że Bank BPS S.A. jest dobrym i wiarygodnym pracodawcą, stosującym nowoczesne rozwiązania w obszarze zarządzania kapitałem ludzkim.

13.8. Działalność w zakresie kontroli i nadzoru

W 2016 r., w ramach systemu kontroli wewnętrznej, w poszczególnych komórkach i jednostkach organizacyjnych Banku przeprowadzane były kontrole funkcjonalne (bieżące i następne) oraz niezależny audyt.

Kontrole funkcjonalne następne miały charakter planowy, określany samodzielnie przez kierujących poszczególnymi komórkami i jednostkami organizacyjnymi, a ich częstotliwość powiązana była z oceną istotności ponoszonego ryzyka z uwzględnieniem obszarów obarczonych wyższym ryzykiem zdefiniowanych w Zarządzeniu Prezesa Zarządu Banku BPS S.A. Planowanie odbywało się w okresie rocznym, a wyniki kontroli i zidentyfikowane nieprawidłowości sprawozdawane były półrocznie.

W 2016 r. podjęte zostały działania mające na celu poprawę skuteczności przeprowadzanych kontroli funkcjonalnych, tj.:

- ujednotwiono tematykę, zakresy i wielkości prób w ramach kontroli funkcjonalnych przeprowadzanych w oddziałach Banku. We wszystkich oddziałach wprowadzony został jednorodny plan kontroli następnej oraz wybranych elementów kontroli bieżącej w ramach mitygacji ryzyka operacyjnego na 2016 r. Ponadto, rozszerzono zakres raportowania w przedmiotowym zakresie,
- powołano specjalny Zespół zadaniowy, który zidentyfikował główne przyczyny nieskuteczności dotychczas przeprowadzanej kontroli funkcjonalnej następnej w Banku oraz określił wstępną listę działań, jakie należałoby podjąć celem ich wyeliminowania.

Dodatkowo, powoływana corocznie w Banku Komisja Weryfikacyjna ds. przeprowadzania okresowej weryfikacji funkcjonujących mechanizmów i procedur kontroli wewnętrznej, podjęła się zadania mającego na celu zainicjowanie budowy nowej organizacji systemu kontroli wewnętrznej, dostosowanego do nowych, projektowanych regulacji według modelu trzech linii obrony. W wyniku prac Komisji określone zostały luki w obszarze organizacji systemu kontroli wewnętrznej oraz funkcji kontroli w świetle nowych przepisów. W 2017 r. powyższe działania będą kontynuowane.

Audyt w Banku w 2016 r. w całości realizowany był przez Departament Audytu. W jednostkach i komórkach organizacyjnych Banku BPS S.A. oraz w spółkach zależnych przeprowadzono łącznie 32 badania audytowe, w tym 2 audyty doraźne. Zakres przeprowadzonych audytów problemowych obejmował m.in.:

- 1) kredytowe aktywa dochodowe;
- 2) działalność depozytową oraz operacje bankowe, w tym: prawidłowość podejmowanych działań dotyczących operacji kasowych i przelewów, likwidacji lokat terminowych;
- 3) przestrzeganie procedur związanych z przeciwdziałaniem zjawisku prania pieniędzy;
- 4) ryzyko transferu i kraju;

- 5) funkcjonowanie wybranych systemów informatycznych w Banku (IDM, wspomagające udzielanie kredytów i pożyczek);
- 6) proces zarządzania ryzykiem zawierania transakcji na instrumentach pochodnych;
- 7) analizę stopnia wdrożenia rekomendacji KNF dotyczących bezpieczeństwa transakcji płatniczych;
- 8) zarządzanie incydentami bezpieczeństwa;
- 9) ryzyko płynności i stopy procentowej;
- 10) zarządzanie ryzykiem kredytowym;
- 11) duże zaangażowania;
- 12) ryzyko rezydualne;
- 13) wsparcie sprzedaży;
- 14) bancassurance;
- 15) działalność zrzeszeniową;
- 16) ryzyko kadrowe oraz zmienne składniki wynagrodzeń;
- 17) zasady ładu korporacyjnego;
- 18) obsługę kart płatniczych;
- 19) spółki zależne Banku (BS Leasing, Veni SA oraz BPS Faktor).

W wyniku przeprowadzonych badań audytowych, Prezes Zarządu Banku wydał w 2016 r. łącznie 146 zaleceń poaudytowych dla jednostek i komórek organizacyjnych Banku oraz rekomendacji dla podmiotów zależnych.

Począwszy od 01.01.2016 r. Bank realizował zadania audytowe według jednolitych zasad, określonych w Podręczniku realizacji zadań audytu wewnętrznego, zgodnych ze standardami audytowymi obowiązującymi na rynku. Powyższe miało na celu poprawę jakości i sprawności przebiegu procesu audytowego oraz transparentność jego dokumentowania, doskonalenie współpracy i komunikacji z jednostkami/komórkami audytowymi. Wiązało się to z wprowadzeniem harmonogramu realizacji zadań audytowych, rejestru kontroli postępu prac i terminowości realizacji poszczególnych jego faz, porównywalnych ocen jakości zarządzania w każdym z audytowanych obszarów i oceny ryzyka dla Banku oraz oceny wykonanego zadania audytowego przeprowadzanej przez jednostkę/komórkę audytowaną po jego zakończeniu.

Ponadto, w celu usprawnienia monitoringu realizacji zaleceń wdrożony został mechanizm umożliwiający pozyskanie wyprzedzającej informacji o ryzyku niezrealizowania wydanych zaleceń w planowanym terminie.

W ramach systemu kontroli wewnętrznej w Banku funkcjonuje Biuro Zarządzania Zgodnością (BZZ), umiejscowione w Pionie Zarządzania Bankiem i podległe bezpośrednio Prezesowi Banku BPS S.A. Do podstawowych zadań Biura, zgodnie z zapisami zawartymi w regulacjach wewnętrznych, należy:

- 1) koordynowanie procesem zarządzania ryzykiem braku zgodności oraz modeli;
- 2) ocena zgodności funkcjonowania Banku pod kątem ogólnej identyfikacji ryzyka braku zgodności z regulacjami wewnętrznymi, powszechnie obowiązującymi przepisami prawa, ogólnie przyjętymi zasadami postępowania i standardami dobrych praktyk oraz regulacjami i zasadami, w ramach opiniowania projektów wewnętrznych aktów prawnych oraz projektów ich zmian;
- 3) ocena działań podejmowanych przez Bank w zakresie rozwiązywania zgłoszonych skarg i reklamacji klientów;
- 4) współpraca z zewnętrznymi podmiotami, w tym z KNF oraz GIIF (Generalny Inspektor Informacji Finansowej), w zakresie kompetencji Biura.

Zgodnie z postanowieniami ustawy Prawo bankowe, Bank wdrożył procedurę dot. anonimowego sposobu powiadamiania Członka Zarządu, a w szczególnych przypadkach Rady Nadzorczej, o naruszeniach obowiązujących w Banku procedur oraz standardów etycznych.

W czerwcu 2016 r. Bank wdrożył postanowienia wynikające z Rekomendacji W Komisji Nadzoru Finansowego, dotyczącej zarządzania ryzykiem modeli. W strukturze organizacyjnej została wyodrębniona komórka ds. walidacji modeli, której zadaniem jest w szczególności koordynowanie procesem zarządzania ryzykiem modeli, w tym dokonywanie pomiaru zagregowanego poziomu ryzyka modeli i odnoszenia tego poziomu do przyjętej tolerancji na ryzyko modeli. Bank w procesie zarządzania ryzykiem uznaje ryzyko modeli za istotne, lecz mające umiarkowany lub podstawowy wpływ na sytuację finansową. Analizy istotności ryzyka modeli dokonuje się w cyklach kwartalnych.

W przypadku zarządzania ryzykiem braku zgodności, ryzyko to uznaje się jako istotne, lecz mające umiarkowany wpływ na sytuację finansową Banku.

13.9. Systemy kontroli i zarządzania ryzykiem w procesie sporządzania sprawozdań finansowych

Kontrola wewnętrzna

Proces sporządzania sprawozdań finansowych jest realizowany w ramach Pionu Finansów i Ryzyka. Podstawowymi elementami pozwalającymi na realizację procesu są przyjęte przez Zarząd Banku Zasady rachunkowości oraz sporządzane na ich podstawie zasady ewidencji zdarzeń gospodarczych Banku. W rezultacie ewidencji zdarzeń powstają księgi Banku, będące w dalszej kolejności podstawą sporządzenia sprawozdań finansowych.

W procesie sporządzania sprawozdań finansowych zidentyfikowano następujące rodzaje ryzyka:

- 1) ryzyko błędnych danych wejściowych;
- 2) ryzyko niewłaściwej prezentacji danych w sprawozdaniach finansowych;
- 3) ryzyko zastosowania błędnych szacunków;
- 4) ryzyko braku integracji systemów IT i aplikacji operacyjnych i sprawozdawczych.

W celu ograniczenia wyżej wymienionego ryzyka określono strukturę procesu sporządzania sprawozdań finansowych w dwóch warstwach: aplikacyjnej i merytorycznej.

Część aplikacyjna procesu składa się z przepływu danych z podstawowych systemów operacyjnych Banku poprzez szereg interfejsów do bazy danych sprawozdawczych, na której osadzone są aplikacje sprawozdawcze. Warstwa aplikacyjna podlega kontrolom zgodnym z przyjętą w Banku polityką bezpieczeństwa systemów IT. Kontrole w szczególności obejmują zarządzanie użytkownikami, zarządzanie środowiskiem developerskim, integralność systemów przesyłania danych, w tym prawidłowość działania interfejsów pod kątem kompletności transferu danych z systemów operacyjnych do środowiska sprawozdawczego. Dla potrzeb prawidłowości zarządzania procesem sporządzania sprawozdań finansowych przygotowany został opis procesu według przyjętych w Banku Zasad sporządzania sprawozdania finansowego Banku BPS S.A., który zawiera wszelkie czynności występujące w procesie, a także określenie ich wykonawców. Ponadto, opis zawiera wskazanie kluczowych punktów kontrolnych.

Opis przyjętych przez Bank szacunków, zgodnych z MSR/MSSF, został ujęty w polityce rachunkowości. Szczegółowy opis zasad rachunkowości został ujęty w Jednostkowym sprawozdaniu finansowym Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku, w części „Zasady (polityka) rachunkowości oraz dodatkowe noty objaśniające”, jak również „Podsumowanie istotnych zasad rachunkowości”.

Podmiot uprawniony do badania sprawozdań finansowych

Wyboru niezależnego biegłego rewidenta do badania sprawozdań finansowych dokonuje Rada Nadzorcza Banku na podstawie rekomendacji Komitetu Audytu.

W dniu 5 sierpnia 2015 roku Rada Nadzorcza Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. dokonała wyboru firmy Ernst & Young Audyt Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k. z siedzibą w Warszawie jako podmiotu uprawnionego do przeprowadzenia badania sprawozdań finansowych Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. oraz Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A. za lata 2015 - 2019. Umowa na przeprowadzenie badania sprawozdania finansowego Banku została zawarta w dniu 2 września 2015 roku. Informacje o wynagrodzeniu podmiotu uprawnionego do badania sprawozdania finansowego Banku zawarte są w nocie 48 Jednostkowego sprawozdania finansowego Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. za rok zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku.

13.10. Pozostałe informacje

Informacje wymagane na podstawie art. 111a ustawy Prawo bankowe

Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. jest uniwersalnym bankiem komercyjnym oferującym szeroki zakres usług w obrocie krajowym i zagranicznym, świadczonych na rzecz klientów indywidualnych oraz instytucjonalnych, w szczególności dla banków spółdzielczych, zgodnie z zakresem usług określonych w statucie Banku.

Sprawując funkcję banku zrzeszającego, na podstawie Ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających, działa na rzecz rozwoju banków spółdzielczych zrzeszenia i prowadzi niekoncepcyjną wobec zrzeszonych banków spółdzielczych działalność. Bank prowadzi operacje zarówno w polskich złotych, jak i w walutach obcych oraz aktywnie uczestniczy w obrocie krajowym.

Bank jest jednostką dominującą Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A., która obejmuje podmioty świadczące specjalistyczne usługi m.in. w zakresie działalności maklerskiej, leasingowej, faktoringowej, inwestycyjnej, administracji nieruchomościami, IT, jak również zarządzania wierzytelnościami. Jest znaczącym inwestorem dla jednostek stowarzyszonych oraz wspólnych przedsięwzięć, będących w posiadaniu Banku. Sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A., które obejmuje dane finansowe tych jednostek.

Bank oraz podmioty podporządkowane Banku, mają siedzibę na terenie Rzeczypospolitej Polskiej.

W 2016 roku dochód Banku, obliczony jako suma wyniku z tytułu odsetek, wyniku z tytułu prowizji i opłat, przychodów z tytułu dywidend, wyniku na aktywach i zobowiązaniach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, wyniku z pozycji wymiany, wyniku na działalności inwestycyjnej oraz pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych netto, wyniósł 414 669 tys. zł, natomiast w 2015 roku 334 680 tys. zł. Dochód ten pochodzi w całości z działalności prowadzonej na terenie Polski.

W 2016 roku stopa zwrotu z aktywów Banku, obliczona jako iloraz zysku netto i sumy bilansowej, wyniosła 0,19 %, a w 2015 roku 0,01 %.

W 2016 roku Bank nie otrzymał wsparcia finansowego pochodzącego ze środków publicznych, w szczególności na podstawie ustawy z dnia 12 lutego 2009 roku o udzielaniu przez Skarb Państwa wsparcia instytucjom finansowym (Dz. U. z 2014 roku poz. 158).

W 2016 roku Bank Polskiej Spółdzielczości SA nie zawarł istotnych transakcji z podmiotami powiązаныmi na warunkach innych niż rynkowe, a o wszelkich istotnych umowach oraz wydarzeniach informował w raportach bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku zatrudnienie w Banku wynosiło 1 041 etatów, a na dzień 31 grudnia 2015 roku 1 120 etatów.

Zobowiązania warunkowe i pozabilansowe

Zobowiązania pozabilansowe Banku obejmują:

- 1) zobowiązania do udzielania kredytów, na które składają się przyznane kwoty kredytów, limity na kartach kredytowych oraz limity zadłużenia w rachunku bieżącym;
- 2) udzielone gwarancje stanowiące zabezpieczenie wywiązania się klientów Banku ze swoich zobowiązań wobec osób trzecich. Wartość gwarancji odzwierciedla maksymalną możliwą do poniesienia stratę, jaka byłaby ujawniona na dzień bilansowy, gdyby klienci nie wywiązali się ze swoich zobowiązań.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku Bank nie zaciągał zobowiązań z tytułu gwarancji emisji.

Tabela 33. Zobowiązania warunkowe udzielone według rodzaju (w tys. zł)

Wyszczególnienie	31.12.2015	31.12.2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Zobowiązania finansowe	1 387 103	1 944 909	557 806	140,2%
- niewykorzystane linie kredytowe	518 530	1 133 167	614 637	218,5%
- niewykorzystane kredyty w rachunku bieżącym	813 526	706 947	-106 579	86,9%
- limity na kartach kredytowych	14 483	15 496	1 013	107,0%
- pozostałe	40 564	89 299	48 735	220,1%
Gwarancje udzielone	56 696	63 528	6 832	112,1%
Razem zobowiązania warunkowe	1 443 799	2 008 437	564 638	139,1%

Tabela 34. Zobowiązania pozabilansowe związane z realizacją operacji kupna lub sprzedaży (w tys. zł)

Wyszczególnienie	31.12.2015	31.12.2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Bieżące operacje wymiany	99 943	128 270	28 327	128,3%
Terminowe operacje wymiany	481 017	460 852	-20 165	95,8%
Operacje papierami wartościowymi	55 653	271 573	215 920	488,0%
Razem zobowiązania pozabilansowe związane z realizacją operacji kupna lub sprzedaży	636 613	860 695	224 082	135,2%

Tabela 35. Zobowiązania pozabilansowe otrzymane (w tys. zł)

Wyszczególnienie	31.12.2015	31.12.2016	Zmiana 2016-2015	Dynamika 2016/2015
Finansowe	4 114	6 961	2 847	169,2%
Gwarancyjne	73 991	75 824	1 833	102,5%
Razem zobowiązania pozabilansowe otrzymane	78 105	82 785	4 680	106,0%

Informacje o wartości zabezpieczeń ustanowionych na rachunkach lub aktywach kredytobiorców

Jedną z podstawowych technik ograniczania ryzyka kredytowego w Banku jest ustanawianie zabezpieczeń ekspozycji kredytowych.

Zgodnie z Polityką Zarządzania Ryzykiem Kredytowym w Banku BPS S.A., zabezpieczenie ekspozycji kredytowej powinno być adekwatne do poziomu ryzyka kredytowego generowanego przez tę ekspozycję.

Preferowane przez Bank zabezpieczenia charakteryzują się:

- odpowiednio wysoką płynnością, pozwalającą w możliwie krótkim czasie na pokrycie wierzytelności Banku,
- możliwością pomniejszenia tworzonych przez Bank odpisów z tytułu utraty wartości.

Termin zapadalności zabezpieczenia ekspozycji powinien być co najmniej równy lub późniejszy niż termin zapadalności ekspozycji kredytowej.

Ekspozycja kredytowa oraz wartość zabezpieczenia podlega monitoringowi w całym okresie kredytowania. Na koniec 2016 r. wartość wszystkich przyjętych przez Bank zabezpieczeń, które umożliwiły dokonanie pomniejszeń podstawy tworzenia odpisów wyniosła 21 478,3 mln zł, z tego 89,2 % (tj. 19 156,3 mln zł) stanowiły hipoteki, 5,6 % (tj. 1 201,5 mln zł) ustanowione zastawy oraz 5,2 % (tj. 1 120,5 mln zł) pozostałe typy zabezpieczeń (gwarancje lub poręczenia, przeniesienia prawa własności rzeczy, blokady środków pieniężnych).

Wystawione tytuły egzekucyjne

Zmiana ustawy Prawo bankowe uchyliła (od 27 listopada 2015 roku) uprawnienia banków do wystawiania bankowych tytułów egzekucyjnych. Innych tytułów egzekucyjnych Bank nie wystawia.

Znaczące zdarzenia po dacie bilansu

W dniu 9 stycznia 2017 roku Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy wydał postanowienie o wpisie do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego podwyższenia kapitału zakładowego Banku poprzez emisję akcji serii W o wartości 13 899 tys. zł.

W dniu 10 stycznia 2017 roku Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy wydał postanowienie o wpisie do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego podwyższenia kapitału zakładowego Banku poprzez emisję akcji serii Z o wartości 4 000 tys. zł.

Kapitał zakładowy Banku, po dokonanych podwyższeniach wynosi 417 247 tys. zł.

XIV. DZIAŁALNOŚĆ MARKETINGOWA I PUBLIC RELATIONS

Strategia działań reklamowych i promocyjnych w 2016 r. ukierunkowana była przede wszystkim na:

- 1) wspieranie sprzedaży i pozyskiwanie nowych klientów (działania promocyjne dla nowych produktów i usług Banku BPS S.A. w podstawowym zakresie: facebook, strona bankbps.pl, ulotka, plakat, baner etc.);

2) realizację kampanii promocyjnej o zasięgu ogólnopolskim na rzecz banków spółdzielczych ze środków pochodzących z Funduszu Promocyjnego.

Dodatkowo, Bank BPS S.A. ze środków uzyskanych od operatorów kart płatniczych (Visa i Mastercard) zrealizował kampanie dotyczące kredytu hipotecznego z kartą Visa, kredytów dla przedsiębiorców, a także usług MoneyGram.

Szczególnie aktywnie działania prowadzono w mediach społecznościowych na profilach Banku i banków spółdzielczych na Facebooku. Uruchomiono również profile pod nazwą Bank BPS Mobilnie na Facebooku, Tweeterze i Instagramie.

W czerwcu 2016 r. Bank zakończył trzecią edycję programu edukacyjnego TalentowiSKO. Podczas tej edycji przeprowadzono trzy konkursy:

- 1) „Oszczędzanie w SKO procentuje w Banku Spółdzielczym” – dla szkół podstawowych;
- 2) „Spółdzielnia dobrych serc” – dla szkół gimnazjalnych;
- 3) „Inkubator szkolnych biznesów” – dla szkół ponadgimnazjalnych.

Do Programu w tej edycji przystąpiło ponad 36 tys. uczniów ze szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych realizujących Program pod patronatem 76 banków spółdzielczych z Grupy BPS.

Wraz z końcem 2016 r. zakończyła się ogólnopolska kampania reklamowa promująca „Wygodny kredyt w bankach spółdzielczych z Grupy BPS”, realizowana ze środków Funduszu Promocyjnego. Kampania realizowana była w okresach największego zapotrzebowania klientów na kredyty gotówkowe (przygotowanie do roku szkolnego, remonty, prezenty świąteczne, wyjazdy zimowe).

Spot telewizyjny oraz dobór mediów zaowocował wzrostem sprzedaży kredytów gotówkowych w bankach spółdzielczych (ankieta wśród BS) oraz wyraźnie wzrósł odsetek osób, którym banki spółdzielcze kojarzą się z „bankiem dla wszystkich” – z 5,4 % do 14,8 % (badanie przed i po kampanii) – to oznacza, że coraz więcej potencjalnych klientów odbiera banki spółdzielcze jako instytucje uniwersalne.

W 2016 r. Bank ściśle współpracował z mediami, informując o najważniejszych wydarzeniach i osiągnięciach swoich oraz zrzeszonych z nim banków spółdzielczych. Organizując debaty redakcyjne nt. bankowości spółdzielczej oraz generując publikacje medialne, budował pozytywną reputację sektora spółdzielczego. Bank zaangażowany był również jako uczestnik i współorganizator konferencji branżowych, poświęconych tematyce bankowości spółdzielczej.

Rok 2016 przyniósł wiele nagród i wyróżnień dla Banku i jego pracowników. W ofercie dla klientów indywidualnych oferta kredytów hipotecznych z kartą kredytową BPS VISA znajdowała się w czołówkach rankingów kredytów hipotecznych. Miesięcznik „Forbes” wyróżnił kredyty Banku w kategorii najkorzystniejszych ofert kredytowych dla firm oraz aplikację BPS Mobilnie w kategorii najlepsza bankowość mobilna dla MŚP. Wraz ze zrzeszonymi bankami spółdzielczymi Bank BPS S.A. uplasował się na 3 miejscu w rankingu wszystkich banków biorących udział w procesie udzielania kredytu technologicznego, zarówno pod względem liczby, jak i wolumenu udzielonych kredytów. Fundacja Małych i Średnich Przedsiębiorstw wraz z Mazowiecką Izbą Rzemiosła i Przedsiębiorczości przyznały Bankowi tytuł Lidera Przedsiębiorczości 2016 roku w kategorii instytucje wspierające przedsiębiorczość. Za kredyt Szybka Inwestycja Agro, Bank odebrał nagrodę Złoty Żuraw Rolnictwa podczas Centralnych Targów Rolniczych 2016.

Rok 2016 to także okres dobrej współpracy Banku z instytucjami okołobankowymi. Związek Banków Polskich i Krajowy Związek Banków Spółdzielczych obchodzili w tym roku jubileusze 25-lecia i z tej okazji wyróżniły

pamiątkowymi odznaczeniami wiele osób ze środowiska bankowego, w tym także pracowników Banku Polskiej Spółdzielczości i zrzeszonych banków spółdzielczych.

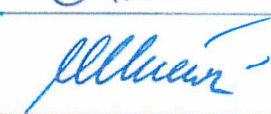
Bank wydawał magazyn „Bank Wspólnych Sił”, który relacjonuje najważniejsze wydarzenia w Grupie BPS i promuje sektor bankowości spółdzielczej. Magazyn prezentowany jest na stronie www.bankbps.pl oraz przesyłany mailowo do banków spółdzielczych.

XV. PERSPEKTYWY ROZWOJU I PLANY NA PRZYSZŁOŚĆ

W 2016 roku rozpoczęły się prace nad dwoma ważnymi dla przyszłości Banku i zrzeszonych banków spółdzielczych dokumentami – długofalową Strategią Zrzeszenia BPS oraz Strategią Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A. Będą to dokumenty, które określą najkorzystniejsze dla Banku i całego Zrzeszenia kierunki działań strategicznych oraz docelowy model biznesowy Banku Zrzeszającego. Przeprowadzono wielokierunkowe analizy możliwych wariantów rozwoju Banku i Zrzeszenia. Podjęto decyzję, że w docelowym modelu funkcjonowania, Bank będzie prowadził zrównoważoną działalność komercyjną, pozwalającą na realizację głównych celów zawartych w obowiązującym programie naprawczym. Model ten zakłada systematyczną poprawę sytuacji ekonomiczno-finansowej oraz utrzymanie kapitałów własnych na poziomie umożliwiającym stabilne funkcjonowanie zarówno Banku, jak i całego Zrzeszenia. Podstawową funkcją Banku pozostanie nadal wspieranie rozwoju i zwiększanie bezpieczeństwa funkcjonowania banków spółdzielczych, wspomagających rozwój środowisk lokalnych i rodzimej przedsiębiorczości.

Rok 2017 będzie kolejnym niełatwym okresem, który będzie wymagał konsekwentnej realizacji celów i zadań wyznaczonych we wszystkich obszarach funkcjonowania Banku. Pełna ich realizacja stanowić będzie kolejny krok w kierunku systematycznego rozwoju zarówno Banku, jak i zrzeszonych banków spółdzielczych. Jednakże największym wyzwaniem i priorytetem dla Banku będzie zwiększenie bazy kapitałowej, która pozwoli na realizację założonych przedsięwzięć i inicjatyw wpływających na poprawę jego rentowności.

Podpisy Członków Zarządu Banku BPS S.A.

Imię i nazwisko	Pełniona funkcja	Podpis
Zdzisław Kupczyk	Prezes Zarządu	
Artur Adamczyk	Wiceprezes Zarządu	
Piotr Chrzanowski	Wiceprezes Zarządu	
Dariusz Olkiewicz	Wiceprezes Zarządu	

Warszawa, 31 marca 2017 r.

Sprawozdanie Zarządu z działalności Banku BPS S.A. zawiera 56 ponumerowanych stron.